Sweriges Sista Strid. Fantastiskt Nattstycke

Bokutgåva

A. G. Hellsten, Stockholm 1840.
1.
Striderna
wid
Ulriksdals och Stockholms Slott.

”Men förlåt mig – – – om jag talar djerft ibland: När af wilda härjningsflammor bröstets tempel står i brand, Glömmer tanken bort att kläda sig i blommig högtidsdrägt, Störtar naken öfwer läppen samma stund som den blir wäckt.”

Rdd.

Oledsagad går ej af jorden Hjeltars anda – då störte i Norden Svithiods makt, ett kummel worden Öfwer den siste kämpens ben.

Geijer.

”Fädernesland, olyckliga och derför dubbelt älskade fädernesland! Ännu en gång skall jag andas din friska luft, ännu en gång will jag kämpa för din frihet! Jag är stolt öfwer mina minnen, och jag will ännu en gång se mitt hemlands sol uppgå öfwer dem, innan min lefnadssol går ned. Jag will nedläggas till ro i mitt fäderneslands jord, segrande eller döende för dess befrielse. Swerige, mitt ädla hem! Jag återwänder till ditt sköte ännu i morgon!”

Så satt jag och tänkte under det gröna tältet på balkongen, derifrån jag såg utåt det högtidligt rullande hafwet, öfwer bränningarna wid stranden. Ett af mina wackraste skepp låg ute på redden segelfärdigt till Europa. En herrlig östan, som hemtat swalka på de höga Gondwaras och Gates’ snötoppar och berusat sig af dofter i slätternas palmdungar, susade i skeppets fina tackel. I den hemlighetsfulla susningen förnam mitt hjerta underbara röster, som manade mig ut, kallade mig att följa böljornas wandring och lockade till älskadt hem. Wäl hade jag här i Bombay, efter det olyckliga kriget derhemma, funnit en tillflyktsort, wunnit rikedomar och wänner: men i mitt bröst glödde något, som måste kylas, äfwen om den enda kyla, jag kunde njuta, wore wid utgjutelsen af mitt hjertblod på hemmets dyra jord.

Jag steg upp och gick ned i de widsträckta salarna, der en mängd bokhållare woro sysselsatta med expeditionen af mina widsträckta handelsföretag. Lycka och omtanka hade gynnat mig. Jag kunde med tillfredsställelse räkna de breda summorna af behållningar i min hufwudbok. Men hwartill gagnade mig allt mitt gull, mina ofantliga skatter, då mitt fädernesland suckade under barbarers ok? ”Må det springa alltsammans, blott en stråle af frihetens morgon uppgår för mitt ädla folk! Jag will ordna allt här, så som mitt hjerta och min heder bjuda det. Och sedan – farwäl, sköna, wällustrika Hindostan!”

”Wilson!” sade jag till min kassör, ”tillsäg kapten Nordeborg att han ställer kajutan i ordning åt mig! Jag reser sjelf med till Stockholm. Kom sedan in till mig i kabinettet om ett par timmar!”

Jag gick in i min doftande trädgård. I skuggan af det gigantiska pagodträdet sutto der de mina: de woro mina, och dock woro de mig främlingar. Mitt hjerta drog mig till dem, men en kall windpust öfwer min själs innersta kastade mig tillbaka. Ack, jag hade wunnit kärlek men icke lugn, ty det hjertas språk, som mitt

hjerta lyssnade efter, klingade mig så främmande. De ljud, som här talade ömhet till mig, dem hade min moder icke lärt mig.

Dock – jag gjorde en orätt: hon talar min moders språk, hon är också mitt wäsendes skönaste blomma! Jag har lärt henne att tyda sitt hjertas känslor med mina ord, och wore icke mitt herrliga stora fädernesland tillgängligt, skulle jag af henne bedja tröst och wid hennes toner drömma mig dit. ”Mitt älskade barn, min Hindiah, min Hindostanska Swenska! Du skall följa mig!”

Hindiah satt i pagodträdets skugga wid sin moders fötter. Hon sjöng till lutan en sång af den wemodsfulle Stagnelius. Wid de suckande tonerna uppflammade än högre hemsjukans brand i min själ. Jag tyckte att de kommo ur djupet af mitt eget bröst, de ewigt sköna orden:

”Wi lemne med oro
De Scandiska skär:
Wi trifdes, wi woro
Så lyckliga der –” –

Jag war en flyttfågel, en landsflyktig, det kände jag djupt. Jag kände, att fäderneslandet eger en högre kraft öfwer ett manligt hjerta, än någon qwinna kan erhålla; ehuru kära de woro mig, hon, min dotter, och hon, min maka. Jag kände, att jag skulle ewigt älska och sakna dem, men med en helt annan kärlek, än den till min fädernejord. Och dock, war jag icke skyldig mitt lif äfwen åt dem, förnämligast henne, min olivebruna Hindiah, som i sitt orientaliskt glödande bröst likwäl egde dessa himmelska toner af nordisk ömhet? Ack, af mig, af Nordens son, hade hon ärft denna för andra Söderns döttrar främmande förmåga af wemod, af längtan, af försakelsens kraft midtunder lidelsernas stormar. Skulle hon då förblomstra här, oförstådd, utan egen lycka, utan högre tillfredsställelse för sjelfwa sin själs innersta tycke? Här kunde hon icke lefwa, det betyder det underbara draget af nordisk sorg öfwer den mörka pannan, det bebådar den swärmiska blicken i det nattswarta ögat. Men skall hon lefwa deruppe i kölden? Skall den mörkbruna sydländskan med sina lågande känslor, sin djupa eld, finna ett motswarande hjerta i Norden, ett hjerta, som icke förtäres af hennes, icke misskänner henne? Och skall jag föra henne ut ibland faror och nöd, ibland uppror och krig, ut ibland de fasor, hwilkas förhärjande eld jag sjelf just wille ila att tända? Dock, hon har mod! Hon skall med kärlek följa sin fader! Här skulle jag förgås, och hon skulle det också! Här kännes det mig alltmera qwaft, allt mera dödande!

Då hörde jag åter de tjusande orden:

”Hwad båtar att qwida?
Wi lemne en graf:
Att fly i det wida,
Gud wingar oss gaf.

Så waren oss helsade, brusande haf!”

Dessa ord klingade såsom en engels röst, ett himmelens bud. Jag trädde fram. Hindiah sprang, lätt som en hind, upp från marken och flög till mig. Min maka Palembundhi steg också upp, för att helsa mig. Slafwinnorna, som suttit bakom dem, drogo sig tillbaka.

”Min maka, min dotter!” begynte jag: ”mitt hjertas beslut är fast: jag måste återse min fosterjord eller dö. Palembundhi, Hindiah! Jag reser i morgon.”

Palembundhi betäckte tigande sitt ansigte och satte sig hastigt ned på sin matta på marken. Hindiah fattade min hand. En blick, full af brinnande bön och tillika blixtrande mod, slog hon upp emot mig ur de djupswarta ögonen. ”Fader!” sade hon: ”låt mig få följa dig!”

”Dotter!” swarade jag: ”det är faror och kamp jag går till mötes. Jag will börja en strid på lif och död med mitt folks fiender. Jag kommer till dess dyrbara stränder ensam, men med mina skatter. Jag will försöka hwad en ensam man, en köpman som har stora planer, förmår uträtta. Jag bjuder dig icke, min Hindiah, till en lustfärd upp till Chandernagors pagoder eller Calcuttas rika salar. Mina strider skola hållas bland isklädda branter, i snöhöljda dalar, i månskenet på tillfrusna sjöar och i det nattliga mörkret af djupa skogar.”

”Fader!” utropade hon på det älskade Swenska språket: ”min fader! Midti den skarpaste winter skall dock aldrig mitt hjerta frysa, då jag följer dig! Tror du, att jag skulle bäfwa för faror och död wid din sida? O nej, ditt folk är mitt folk, din seger är min seger och din död må wara min död! Här skulle jag täras och smälta bort som isen i solens glöd, om du for hädan. Jag är din dotter, och jag tillhör icke detta land, då du icke mera finns här. O, låt mig följa dig hän, till de underbara fjell och skogar och strömmar, till snöhwita dalar och spegelhårdt watten!”

”Hindiah!” återtog jag: ”din moder gråter!”

”O, min fader!” inwände hon: ”Jag will gråta med henne, till dess wi fara! Blott under tårar kan en dotter skiljas ifrån sin moders bröst: men hon måste gå, då högre pligter kalla. Se, du lemnar ju min moder här i sitt land, omgifwen af tjenare och tjenarinnor, af sin kärleks minnen och ljufwa deltagare i sin saknad. Jag lemnar ju henne mina blommor och fåglar! Men du, fader, som går obekanta äfwentyr till mötes, behöfwer du icke en dotters kärleksfulla sällskap till förströelse i bekymren, till wård, om du blir sjuk, att tillsluta dina ögon och dö på din graf, om du faller? Ack denna lott, denna pligt tillhör mig. Låt mig gå med dig!”

Jag tryckte ömt den dotterliga handen, som smekte mig. Så snart hon i denna handtryckning kännt mitt bifall till hennes bön, kastade hon sig ned på knä och omslingrade med häftighet modrens hals. Tårar frambrusto ur hennes ögon, och jag wet icke hwilken känsla som i detta ögonblick war starkast i hennes själ, antingen glädjen att få följa mig till mitt fädernesland, eller sorgen att lemna den ensamma modren.

”Palembundhi, min trogna, älskade maka!” tilltalade jag slutligen den gråtande: ”tror du, att jag utan smärta kan lemna den famn, som omhuldat mig med kärlek redan innan jag wardt rik på jordiska skatter? Tror du, att jag utan smärta kan skiljas från mitt barns moder? Och dock måste jag! Med ett wåld, som jag icke förmår emotstå, emedan dess kraft är ifrån himmelen, drages mitt hjerta till mitt nordiska hem. Lemnar icke krigaren äfwen här maka och barn, för att dö i striden mot sitt folks fiender, och hans död är en ädel pligt. Äfwen jag är och will wara mitt folks krigare, äfwen mig kalla mäktiga pligters bud. Min älskade, förbittra icke wårt afskeds afton med en sorg, som skulle förmycket såra mig, som skulle följa mig i skepnaden af en förebråelse.”

Den hinduiska qwinnan reste sig upp med styrka, kysste sin dotters panna och kinder, samt omfamnade mig. Jag kände huru tårarna strömmade äfwen från mina ögon, då jag tryckte den trogna, kärleksfulla till mitt bröst och wisste att det war en afskedsstund, som förestod, men mitt beslut förblef oryggligt.

Låt oss skicka efter din broder, min älskade!” sade jag: ”Jag will åt den redlige Rao-Bahader anförtro wården om dig och dina angelägenheter. Se, min Palembundhi, det kunde ju wara möjligt att Gud förlänade mig framgång. Om mitt wärf slutas lyckligt, wille jag wäl ännu en gång på min ålderdom besöka det palmrika Bombay och hwila i skuggan af min makas trädgård.”

En slaf ilade att uträtta mitt bud.

Jag satte mig emellan min dotter och min maka på en divan, som slafwarna framburo. Hindiah lät framsatta silfwerpannan och tända eld, för att bereda oss den aromatiska kaffedryck, som endast rätt kan tillagas och njutas i sitt hemland, Indien. Långa hukas, pipor, med kristallkärl, i hwilka röken swalkades på rosenwatten, ordnades.

Slutligen inträdde Rao-Bahader i trädgården. Han helsade med handen på sin snöhwita perlstickade turban, och intog derefter platsen wid min sida i stället för Hindiah, som gick till sitt bestyr med wår dryck.

Först intogs min rike swåger af bestörtning. Men då han hörde mitt fasta beslut, och äfwen i sitt eget bröst icke förmådde jäfwa fosterlandskärlekens heliga bud, lofwade han att ombesörja alla Palembundhis angelägenheter. Jag öfwerlemnade åt henne mitt hus med sin trädgård och det skönaste landställe utom staden. Dessutom en stor betjening och ansenliga inkomster, hwilka Rao-Bahader lofwade uppbära och tillhandahålla henne.

Slutligen sade Rao-Bahader: ”Du min systers make! Innan du lemnar wårt land, berätta för oss hwilka öden, som jagade dig, såsom en flykting, från din egen fosterjord och föranledde dig att bosätta dig här, der du dock i det hela alltid war främling. Att du icke hitkom i afsigt att samla skatter, det wet jag wäl, ehuru lyckan och ditt redliga wäsende hafwa förwärfwat dig mer, än nästan någon annan af sönerna från Europa förmått winna. Du är icke engelsman. Låt oss då, om det så synes dig godt, förnimma något om ditt fädernesland, om dess och dina egna öden.”

”Wälan!” swarade jag, ”det är min pligt att fullgöra denna din begäran, och jag gör det gerna, i synnerhet som i dag minnet har så serdeles lefwande waknat hos mig. Jag will genomgå för dig de underbara hwälfningar jag genomlefwat, och beskrifwa taflorna alltsom de uppgå i min själ.”

Wet, Rao-Bahader, att mitt fädernesland heter Swerige. Det ligger längst uppemot norden i Europa och består af ett widsträckt område, der höga berg, bewexta med ett slags cedrar, som wi kalla granar, och ofantliga parker af detta trädslag intaga största rummet. Hos oss finnas inga palmer, inga ananas, inga mango- och pagodträd. Men wi hafwa dock doftande lunder af lind och apel, och ingenstädes på jorden finnas så gröna, sammetslena ängar, som hos oss. Sommaren är i min hembygd tjusande skön. Men wår regntid kallas winter. Då nedfaller dock icke regnet i floder, utan i swäfwande flockar, lika den finaste bomull. Naturen går då till hwila under det snöhwita täcke, som utbredes öfwer dalar och fält. Äfwen lägger sig då på sjöarnas och flodernas yta ett christallklart glas, som wi kalle is, och som kan bära hela krigshärar. Hwardera af de twenne motsatta årets tider har sina behag, sin naturliga skönhet. I detta land lefwer ett fattigt men hjeltemodigt folk, som har genomgått många underbara öden, ända till sitt sista. Jag måste i korthet gifwa dig en bild af dem, eljest förstår du icke huru wi kommit till djupet af den olycka, som nu hwilar öfwer folk och land.

Redan i äldsta tider wille hos oss en kast tillwälla sig makt och anseende framför folket. Det war dock icke braminernas kast, såsom hos eder, Rao-Bahader, utan det war krigarnes, som wi kalla ridderskap och adel. Du bör weta att wåra närmaste grannar hette i öster Ryssland och i sydwest Danmark. Dessutom egde wi i sednare tider ett brödrarike, Norrige, som egentligen skulle anses med oss förenadt, men som i nödens stund icke befanns utgöra något serdeles stöd. För mer än tre hundrade år sedan, hade Danmarks konung, som hette Christiern Tyrann, satt sig i besittning af både Swerige och Norrige. Han höll på att alldeles utrota adelskasten, då en yngling af denna kast undflydde till skogarnas djup, bewäpnade deras inwånare och jagade den danske konungen ur riket. Ynglingen blef då sjelf konung och regerade med stor makt och ära. Hans namn war Gustaf den förste. Hans sonson, Gustaf Adolf, en ljushårig hjelte, drog ut och wann herrliga segrar för hela Europas frihet. Men twenne olyckor drog han öfwer riket; den första: en förestående hämd af den östra grannen, som han slog och bemötte med hårdhet; den andra: en öfwerwigt åt adelskasten, hwaraf hela det öfriga folket mycket led. Ända hit har ryktet burit en af wåra hjeltars namn, Carl den tolftes. Han blef anfallen af den östra grannen och wille tukta honom, men fördjupade sig så i hans wilda landamären, att han sjelf led nederlag och efter hans död det arma fäderneslandet alltmera begynte blifwa wanmäktigt emot den östra grannen. En af Rysslands Czarer, så kallas deras regenter, war swåger till wår konung, en yngre Gustaf Adolf, och tog likwäl, på ett ingalunda hederligt sätt, ett stort stycke af Sweriges område. Swenska folket förswarade sig tappert, men många af adelskasten woro förrädare eller liknöjda, så att kriget

gick olyckligt. Med stor uppoffring måste slutligen freden köpas.

Från denna tid begynte man insöfwa oss med den förespeglingen, att Ryssland redan utwidgat sig så mycket genom sina eröfringar, att det på intet wis tänkte tillegna sig eller oroa wårt fattiga land. Dessutom sades det, att England icke skulle kunna tillåta Ryssland att göra denna nya eröfring. Ack! man besinnade icke, att England endast ser på punds-noterna, och att det gör England alldeles lika mycket, om det är Ryska rubler eller Swenska riksdalrar det indrager på sina werlar, blott silfret är godt. Och framför allt besinnade man icke, att på eröfringarnas bana finnes ingen ro, intet slutligt mål. En stat, som en gång antagit för grundsats, att wexa öfwer sina gränsor, måste göra det oupphörligt, måste beständigt gripa omkring sig, så framt den will bestå. Så snart de utåt riktade krafterna hejdas och wända sig inåt, werka de endast en fasansfull sjelf-förstörelse. Ryssland måste derföre framåt, oupphörligt framåt! Det måste bygga sina batterier wid Öresund emot wår westra granne, det måste ega en flotta i dess hufwudstad Köpenhamn.

Inom mitt fädernesland rådde en olycklig splittring. Adels-kasten hade småningom blifwit beröfwad sina företrädesrättigheter och återwändt till ställningen af wanliga medborgare, men pockade med desto mera glödande nit på sina häfdwunna företräden inom sällskapswerlden, inom embetena och hofwet. Deras bitterhet, som icke woro adel, retades alltjemt, då de sågo sig utträngda och föraktade. För den sålunda med fiendtliga blickar ansedda adeln utgjorde Ryssland en förhoppning, i stället för en fiende. Adelsmännen wisste, att Ryssarne alltid med serdeles wälwilja och aktning behandlade deras stånd, och att, om också det öfriga folket skulle förlora sin frihet under Rysslands wälde, öppnades i stället för adeln utsigt till alltmera lysande areställen, allthögre myndighet öfwer sina underlydande.

Så war förhållandet, då det förfärliga budskapet skallade öfwer landet, att Ryssarne seglat öfwer det sund, som skiljde deras kuster från wåra, och att en betydlig krigshär nalkades wår hufwudstad. Den Engelska flotta, som blifwit lofwad till wår hjelp, afhördes icke, och wi måste sjelfwa gripa oss an med wårt förswar efter bästa förmåga.

Jag war då bokhållare på Friherre Kantzows Kontor. Äfwen mitt bröst intogs af en hög lust att kämpa mot den stolta fienden. Wi förenade oss, en mängd borgare och embetsmän i hufwudstaden, till en friwillig skara, hwilken walde till anförare en artist, som warit kapten wid artilleriet och hette Wetterling. Han war en glad och munter man, warm wän af fosterlandet och oförsonlig fiende till dess fiender, förnämligast Ryssarna. Med ett fryntligt leende på det runda, af kortklippta mustascher beprydda ansigtet, öfwade han oss i handterandet af wåra wapen, och uppmuntrade oss under hwilostunderna med berättelser om sina äfwentyr i främmande länder, serdeles Italien, och när han talade om söderns skönheter, blixtrade en werklig konstnärseld ur hans små, ljusblå ögon.

Då fienden hotade att angripa hufwudstaden, tågade wi ut, anförda af wår kapten, som af den unge konungen erhållit del af förswars-planen, till ett slott, Ulriksdal, utanför staden, anwändt såsom en tillflyktsort för ålderstigna, fattiga krigare. En betydlig rustkammare, bestående af wapen och kläder efter många Sweriges framfarna regenter, war derstädes uppställd i en serskild byggning.

En bataljon af Konungens Andra Lifgarde besatte sjelfwa slottet, hwarest de gamla Invaliderna måste lemna rum åt yngre förswarare. Wår kapten besatte rustkammaren, men tillät Invaliderna att också få förena sig med oss, för att ännu, icke förgäfwes, anwända sina sista krafter.

Du måste uppfatta min beskrifning om wår hufwudstads belägenhet, om du will känna wår ställning. Du bör weta, Rao-Bahader, att sjelfwa kärnan af Stockholm består af en liten ö, på hwars nordliga ända det sköna, kungliga slottet är anlagdt. Söderut sammanhänger denna ö genom twenne slussbroar med en högländt och bergig förstad, Södermalm. Norrut leder en bro till det förnämsta torget i den norra förstaden, hwilken sträcker sig allttill sjön Brunnswiken, på hwars ena strand det tjusande lustslottet Haga är beläget. Ofwanför

ändan af denna sjö, wid en annan, som heter Edswiken, ligger Ulriksdal. En wäg leder på hwardera sidan om Brunnswiken till de twenne nordliga tullarna af staden. Dessa tullar äro obefästade. Nu hade man wäl på westra sidan om den ena tullen, i en skog, som heter Solna-skogen, uppkastat några skansar, och på den östra sidan, wid ett sund, som heter Ålkistan, anlagt ett fältwerk; men dermed kunde wisserligen icke en öfwerlägsen fiende afhållas, än mindre tillbakadrifwas. Wi hörde snart handgewärs-salwor på wår wenstra flygel och kanonskott från den högra, som utwisade att fienden angrep Ålkistan. Snart hade således också wi att wänta ett anfall på wår position.

Jag stod just i den högstammiga parken framför wår byggnad på post emellan ett par furustammar. Fiendens förelöpare, twenne kossacker, framstörtade i sporrstreck för att genomspeja parken. Genast lade jag min dubbelbössa till ögat. Det war en underbar känsla, men en wild, en upplifwande, som for igenom mig, då jag med en öfwad jägares köld beräknade att jaga twenne rännkulor genom den första kossackens hjerta. Mitt skott träffade, och jag såg den brokiga wilden ännu några ögonblick hålla sig upprätt i sadeln innan han, med en sprittning, förlorade jemnwigten och hufwudstupa föll i marken. Den andra kossacken blef skjuten af en kamrat, som stod bredwid mig.

Det war första gången jag gjutit menniskoblod, men jag erfor alldeles icke derwid den hemska känsla, jag hade föreställt mig på förhand. Med ett lugn, som förwånade mig sjelf, laddade jag ånyo den aflossade pipan, och lydde derefter befälhafwarens signal, att, jemte min kamrat, återwända till byggnaden. I det wi beträdde byggningen, smattrade en salwa muskötkulor omkring oss i porten och wäggen. Wår kapten lät öppna dörren för oss; men innan wi inträdde, beswarades, öfwer wåra hufwuden, fiendens salwa med en dylik af de wåra. Wi instörtade genom krutröken, och bakom oss tillslogs porten.

Men härinne, hwilken syn mötte oss! Det war som om forntiden stått upp ur det förflutnas graf, för att äfwen deltaga i striden för Sweriges ära och sjelfbestånd. De gamle Swenske Konungarne, i guldbelagda rustningar, med dammiga panascher nickande från hjelmarna, utgjorde en sluten trupp i förstugan. Då Gustaf den förste uppslog hjelmen, framblixtrade twenne skarpa, mörka ögon, och jag igenkände anfigtet tillhörande wår förnämste skådespelare Almlöf. I den snillrike Erik den fjortondes eleganta skrud wisade sig en af wåra bästa tonkostnärer, Lindblad, och hans drag uttryckte rätt wäl det egna swärmiska, som tillhörde Kung Erik i hans bästa stunder. En tidnings-redaktör och krigs-domare wid artilleriet, Blanche, hade iklädt sig Carl den niondes förgyllda rustning. Man kunde se, att hans wana att kringljunga skarpa ord i sin tidning, här wille bibehålla sig i kringljungande af skarpa hugg. Såsom Gustaf Adolf uppträdde en ljushårig kammarjunkare Kullberg, hwilkens fylliga gestalt och runda ansigte utmärkt wäl passade till den glänsande drägten. Carl den tionde Gustaf höll just på att uppmuntra kamraterna med en rolig anekdot, då jag i hans uppsyn igenkände den trefliga landskapsmålaren Julin. I Konung Carl den elftes, rikshushållarens, wapen stod en poet, som förut warit officer, men nödgats skilja sig från sin tjenst, emedan hans åsigter woro alltför fria. Mannen hette Braun. Men sällsammast föreföll det mig, att se några prester i Kung Carl den tolftes och hans drabanters kostymer. Såsom Kungen uppträdde en som hette Assar Lindeblad, och som hans drabanter Dahlgren, Mellin, Wenström,Fryxell, Göranson, alla samtliga poeter och litteratörer. De woro allesammans långa, ljushåriga karlar; den häftigaste af dem war kungen sjelf. Huruwida det just anstod deras fredliga embete, att draga ut till mord och krig, lemnar jag derhän, men wisst är att den tiden ansågs ingen person för god och intet embete för heligt, att bidraga till fäderneslandets förswar.

Jag hade knappt fått tid att igenkänna dessa bekanta, förrän ett förfärligt brak hördes och porten sprang upp. Den hade blifwit sprängd med en petard, och genast instörtade en flock Ryska grenadierer med fälld bajonett. De studsade wid åsynen af den sällsamma skara som mötte dem. Deras wilda hurrarop tystnade, men wi uppstämde ett desto högre i stället, och rusade emot dem. Rustningarna wisade sig nu förträffliga mot bajonetter och sablar. Grenadiererna stupade talrikt för wåra wäldiga hugg.

Men wi hade att kämpa mot en otalig öfwermakt. De regementer, som hade stormat wår byggning,

kringrände den och begynte intränga genom fönstren. I öfra wåningen stodo Invaliderne i alla fönster och sköto med de kungliga jagtgewären ur rustkamrarne så många fiender de kunde hinna, men deras mod war större än deras skicklighet, och krafterna sweko deras af ålderdom darrande händer. De blefwo småningom nedskjutne, alltsom de tittade fram, af en mängd Ryska jägare, som bildade en kedja inom lagom skotthåll.

Från förstugan, der striden som bäst rasade, måste jag skynda in i den stora salen, för att afslå anfallet, som fienden gjorde emot fönstren. Kamraterna derinne förswarade sig tappert. Wid en sida hade twenne ställt sig wid hwar sin fönsterpost och nedlade hwar och en Ryss, som stack in hufwudet. De twenne woro bekanta litteratörer. Den ena war en förnäm hofman, som hade gömt sin korpulenta wext i riksföreståndaren Torkel Knutssons harnesk, och med ett Folkunga-swärd högg Ryssarna i nacken. Han hette Beskow. Den andra hette Rydqwist, och hade bewäpnat sig med Drottning Christinas pistoler, med hwilka han sköt mången Ryss för pannan. Wid ett annat fönster stod skådespelaren Dahlqwist och en utmärkt författare, som hette Almqwist. Den förre war Konung Carl den åttonde Knutssons wålnad, ömsom kung, ömsom landsflykting. Den sednare befann sig i Konung Waldemars drägt, men hade utrustat sig med ett gigantiskt sågblad från en qwarn, som heter Skällnora. Då han sågade af Ryss-hufwudena, tycktes han studera ryckningarne i deras ansigts-muskler, och på den höga framskjutande pannan, hwarunder ett par djupa, skarpa ögon framblixtrade, rörde sig redan planen till ett nytt arbete, som skulle afhandla det Ryska Minnet i Stockholm. I ett tredje fönster hade Sweriges tre förnämsta författarinnor tagit sin post, såsom Nordiska Sköldmör eller, som det hos Grekerna kallades, Amazoner. Mamsell Bremer war iklädd den lärda Drottning Christinas torner-rustning, friherrinnan Knorring den höga Drottning Margaretas gyllne pansar, och fru Flygare den berömda fru Christina Gyllenstjernas stormhufwa. Alla tre kastade hand-granater genom fönstret. Så stor war kärleken till fosterlandet, att äfwen qwinnorna icke aktade lif och blod, när det gällde dess förswar.

Hastigt hördes ett brak, som om himmelen skulle remnat öfwer wåra hufwuden. Det war dock endast taket, som störtade. Då Ryssarnes första storm blifwit tillbakaslagen, kastade de ett par bomber på byggnaden. Derigenom sprängdes skorstenarna, och taket rasade, förkrossande de öfwerblifna Invaliderne. Bjelkarne swigtade öfwer wåra hufwuden, der wi befunno oss i nedra wåningen. Ryssarna gjorde en ny stormlöpning.

Nu steg stridens förbittring på ömse sidor till sin höjd. Alltflere stupade äfwen på wår sida. Kulorna genomträngde harnesk och hjertan. Blod strömmade utefter golfwen, och de kämpande halkade deri. Krutrökens hwirflar inswepte allt tätare de stridande, de döende. Segerskri och dödsskrän blandades. För barbarernas wapen flöt Sweriges ädla blod, men flöt icke ohämnadt, ty många Ryska hufwuden kysste Swenska fötter, och der en af Sweriges gamla Konungar föll, der hade han bäddat åt sig med slagna fiender. Men Ryssarna öfwermannade den glesnade Swenska flocken. De, som icke dogo af sina sår, bortrycktes såsom fångar. Efter ett par timmars förtwiflad strid hade fienden segrat.

Jag kämpade länge wid ett fönster, tills på en gång fyra fiendtliga jägare kastade sig öfwer mig. Den ena spetsade sig sjelf på min klinga, medan twenne af de andra föllo öfwer mina armar och tryckte mig till golfwet. Jag brottades der med dem, tills den fjerde med sin sabel högg mig öfwer armen, så att jag förlorade min styrka. Då lemnade mig fienderna, till dess jag, jemte flere andra, såsom halfdöd blef kastad ut genom fönstret.

Ryssarne satte derefter eld på rustkammaren. Och Sweriges gamla minnen och trofeer uppgingo i rök, sedan de likwäl ännu en gång blifwit bestänkta med heligt blod af ädla kämpar.

Stridens böljor wältrade derefter närmare hufwudftaden. Der jag låg, blödande wid ett träd, blef jag lemnad, och hörde med ett af sorg nästan bristande hjerta, huru kanonernas åska alltmera liflig hördes på båda sidor om Brunnswiken. Orörlig wäntade jag att aftonen skulle inbryta.

Ändtligen betäcktes jorden och de fallna och blödande af skymningens skuggor. Jag satte mig sakta upp,

förband min sårade arm och öfwerlade hwart jag skulle undfly. Ännu egde jag krafter och mod, och kunde jag blott komma in i staden, kände jag att jag kraftfullt skulle deltaga i striden derinne. Jag lyssnade till kanonernas dofwa dunder, som alltmera i fjerran upprepades af genljudet utefter Brunnswikens stränder. Slutligen reste jag mig upp och såg mig omkring. Sjelfwa slottet Ulriksdal war besatt af en betydlig Rysk styrka. Från ruinerna af den byggnad, som jag med mina kamrater förswarat, hade de sårade, både wänner och fiender, blifwit bortförda. Endast lik lågo ännu i ohyggliga grupper rundtomkring i halfdunklet. Det war som om jag ensam blifwit öfrig, utan kunskap om de fleste af wännernas öde. Ingen fiendtlig post hade ansetts nödig att bewaka de döda, och jag insåg wäl, att jag utan att märkas skulle kunna smyga mig derifrån; men huru jag skulle kunna komma till staden, det såg mig omöjligt ut just igenom den fiendtliga hären. Dock – dit måste jag!

Med matta steg smög jag öfwer wägen, sedan en stark Rysk patrull nyligen passerat den. Parkens stammar dolde mig och jag lyckades slutligen att uppnå norra stranden af Brunnswiken, då det war kolmörkt om natten. Jag såg nu på båda stränderna det röda skenet af fiendernas wakteldar, emellanåt öfwerglänste af artilleriets blixtar. Mitt beslut fattades hastigt. Jag wisste, att ett litet stycke ut i sjön låg en liten fisksump fästad wid en påle. Jag simmade dit, lösbröt med en sabel, som jag medtagit från stridsplatsen, länken och begynte att sakta ro den lilla farkosten utåt midten af sjön.

Huru glad och lycklig hade jag icke fordom många gånger i herrliga sommaraftnar färdats förbi de lummiga, fredliga stränderna. Nu rasade der förödelsen; hjeltemodet blödde och förtrycket firade med wilda segerrop sina framgångar. Ännu war likwäl icke segern afgjord, det kunde jag höra. Striden hölls wid båda tullarna.

Emellan dessa twenne tullar till hufwudstaden ligger en oändtligt skön lustpark, som har ett fransyskt namn: den heter Bellevue. Det war till dess strand jag hoppades smyga mig. Men alla uddar, som utskjuta i Brunnswiken, woro besatte af Ryska posteringar. På många woro wakteldarna gjorda wid sjelfwa stranden, så att eldskenet kastade sina långa strålar utåt den speglande wattenytan. Snart blef jag således upptäckt; men jag höll min farkost midt i farwattnet, och mörkret hindrade Ryssarna att skjuta rätt. Då jag mellan holmarna på westra stranden blef warse Haga lustslott, såg jag det praktfullt upplyst. Under stormen hade Ryska öfwer-befälhafwaren der tagit sitt högqwarter. Det war icke ett kanonskott från tullen, och wår egen unga Konung hade ännu samma dag derstädes utdelat sina befallningar till den tappra återstoden af Swenska krigare, som, ehuru utan synnerligt hopp om framgång, likwäl med förtwiflans yttersta ansträngningar kämpade mot öfwermakten, för att uppehålla den, tills de hopar af man ur huse, som ifrån alla landsorter satte sig i rörelse, hunno ankomma. Det gjorde på mitt hjerta ett dödsbittert intryck att tänka derpå. Nu gick den stolte Storfursten Wladimir, drucken af segerglädje och framgång, under samma tak, der wår Konung, full af bekymmer och sorg för sina glesnande krigares skaror och sitt blödande folk, nyss förut uppbjudit hela sin förmåga att bära och möta motgångens pröfningar. Jag kände mitt öga tåras, och satte min farkost i snabbare fart.

Sedan jag sålunda lyckligt undkommit fiendernas kulor, lade jag till wid Bellevue-stranden och sprang upp i parken. Jag hade icke gått twenne steg, förrän en Swensk röst ropade mig an. Med glädje swarade jag och närmade mig en grupp af bewäpnade wänner. De utgjordes af åtskilliga borgare och embetsmän, som fått uppdrag att bewaka stranden. Flere af dem woro bekanta. En läkare, doktor Swalin, kom händelsewis härförbi, för att begifwa sig till walplatsen med sina instrumenter och bandager. Han stadnade några minuter och förband ordentligt min arm, samt förklarade såret ingalunda farligt. Kamraterna försedde mig med ett gewär, och jag war åter färdig att åt underjordens makter offra fienders lif.

En adjutant kom i detsamma med befallning till oss att wi skulle draga oss tillbaka till Observatorium, emedan fienden redan tagit skansarna i Solnaskogen och nu trängde in i staden. Wi slöto oss tillsammans, omkring femtio man, och tågade genom de aflägsna gatorna upp på den anwisade höjden. Der hade ett batteri af grofwa kanoner blifwit uppstäldt, som skulle hålla gatan ren ända fram till norra tullen. Dessutom

woro husen på båda sidor om gatan fulla af infanteri. Det war också folkets beslut, att förwandla hwarje hus till en fästning och der förswara sig till det yttersta.

Wi uppställde oss bakom batteriet, såsom kanonbetäckning. Men som det ännu war tomt med fiender på gatan, nedlade wi oss en stund på marken för att samla krafter. Bredwid mig låg en jurist, som tillika war poet, och hette Carlén. Wi woro nära wänner och meddelade hwarandra wåra tankar om striden och dess utgång. Den gode poeten hade med glädje uppoffrat sina sista tillgångar för att skaffa sig wapen, och hoppades derföre frimodigt få dö, innan fienden ännu intagit hela staden. Att den icke kunde räddas, insågo wi båda.

Knappt hade wi hwilat en halftimma, förrän det skallade: ”i gewär!” Wi rusade upp från marken. Morgonrodnadens skimmer kastade en egen halfdager öfwer föremålen, och wi sågo en mörk skock längst bort på gatan. Men den skymdes hastigt af rökhwirflarne från wårt artilleri, som nu begynte att låta sina åskor rulla. Snart uppryckte ett ridande batteri emot wårt, och wår eld beswaradcs. Då föllo bland oss många. Poeten bortbars sårad från min sida.

Det Ryska infanteriet stormade hus efter hus, och nya massor ersatte oupphörligt den manspillan, som hwarje hus kostade. Wi fingo befallning att draga oss tillbaka långsefter Drottningatan till torget midtframför slottet.

Der war allt, som återstod af Swenska hären, församladt: en obetydlig hop, men obetwingelig af fruktan. Lemningarne af linie-regementerna hade slutit sig tillsammans och förswarade Norrbro. De af hufwudstadens inwånare, som utgjorde den så kallade Friwilliga Brandkorpsen, hade besatt Teaterhuset. På strömmen lågo några kanonjollar, med mynningarna riktade emot torget.

Jag slöt mig till Friwilliga Brandkorpsen, hwars Sekreterare, en tidnings-redaktör Dalman, war en af mina wänner. Min post blef emellan Teaterhuset och strömmen, der också Dalman hade sin. Bredwid oss stod fäderneslandets förste häfdatecknare, läraren wid wår förnämsta högskola, Geijer. En djup grämelse hwilade öfwer mannens anletsdrag; men då han kastade sin blick öfwer de stolta, dödsberedda krigarnes tysta leder, som uppfyllde bron, flög en ljusning genom hans ögon. Han insåg, att äfwen wår tid egde hjertan, oförskräckta in i döden, som forntidens, och han kände, att den dag af ärofull död, som nu skulle uppgå för oss, war wärdig förflutna århundradens minnen. Sjelf wille han icke öfwerlefwa denna dag, för att icke i sitt medwetandes historia ega upptecknad fäderneslandets dödsdag.

Då jag kastade ögat öfwer wår position, yttrade jag för Dalman mitt bekymmer, att Arfprinsens palats, som låg midtemot Teaterhuset, ej hunnit besättas lika wäl som detta.

”Det har ingen fara”, swarade han, ”dit har Kapten Lindeberg tågat med hela Aftonbladets tryckeripersonal, som han har formerat till förswar enligt sitt system. Dessutom befinna sig der åtskilliga andra boktryckare med deras folk. De hafwa boktryckare-stilar till kulor. Du kan wara säker på, att Lindeberg aldrig ger sig, så länge han derborta har utsigt till teatern. Wore han här, skulle det kanske mindre wäl lyckas honom att förswara sin plats. Annars hade han erbjudit sig att efter sitt system inrätta hotellet på Brunkebergs torg, men det war redan upptaget af murarne och timmermännen, som sjelfwa wille förswara sitt werk.”

Nu blefwo wi warse, huru på ett närgränsande torg, som hette Carl den Trettondes, en betydlig Rysk truppmassa utbredde sig. Derjemte hördes gewärs-salfwor på Brunkebergs torg. Ur Arfprinsens palats blixtrade det, och det war tecken att fienden anryckte. De slutna lederna på Norrbro gåfwo en salfwa, och en mörk ström af Ryska kosacker och jägare utgjöt sig ur gat-mynningarna öfwer torget. Den mörka massan nalkades alltmera till bron, bajonetterna fälldes, och med wildt skri rusade de kämpande tillsammans.

Midtibland de Swenska lederna wisade sig den unge Konungen sjelf på en kolswart hingst. Öfwer hans

panna hwilade ett åskmoln af hög kunglig sorg, men tillika ett lugn, som om för honom stridens ära warit säker, emedan den icke beror af utgången, utan af snillets förberedelser och tankar, och hjeltemodets utförande och ansträngningar.

Sjelfwa det kungliga slottet hade blifwit förwandladt till en fästning. Fönstren woro uttagna ur den sköna, ädelt prydda fasaden, och ur de praktfulla salarna, mellan sidengardinernas flägtande draperier, sträckte swarta kanoner sina gap ut emot torget.

Då torget blifwit fullt af Ryska massor, som trängde sig emot bron, wisade sig den Ryske Storfursten midti hwimlet, omgifwen af en skara lysande adjutanter. Han winkade, och med wåldsam fart, i allt djupare trängsel, framwältrade den Ryska krigarmassan. Fursten sjelf stadnade wid den kolossala bronsbild af Gustaf Adolf till häst, som stolt höjer sig midtpå torget.

Hastigt flög ett uttryck af hot öfwer wår Konungs drag. Han sträckte sin wärja mot himlen. Wid detta tecken blixtrade det ur slottsfönstren, och tusentals fiender krossades längst bort på torget. Ett par grofwa kanonkulor träffade den wäldiga bronshästens ben. Det war som om den store hjelten icke welat öfwerwara det förfärliga förestående skådespelet, utan ännu med en bedrift welat förhärliga sitt folks sista dag. Den wäldiga stoden swigtade, förlorade jemnwigten och nedstörtade just öfwer den Ryske Fursten, som förkrossades tillika med flere af sin omgifning.

Ett ögonblicks stum häpnad bland de stridande följdes af ett skallande hurra ur Swenskarnes leder. Men den omätliga Ryska massan måste fram. De efterföljande trängde med wåld på de föregående. Död och nederlag uppehöllo dem icke. De främsta stupade för Swenska bajonetterna, de sista för kulorna från slottet. Men den mellersta hopen wältrade oupphörligt framåt.

Också på den post, der jag ämnade kämpa min sista strid, blef det allt hetare. Från Carl den Trettondes torg framrusade ett regemente mot oss, för att forcera sig fram till Gustaf Adolfs. Wi stridde nu i ett wildt handgemäng. Dalman, en oförsonlig dödsfiende till allt Ryskt, och som alltid ärligen kämpat emot allt inflytande östanifrån, rände sin kanslist-wärja genom lifwet på en Rysk major. Wi blefwo undanträngda, och ett batteri åkte fram för att beskjuta bron. Med samlad kraft gjorde wi ett utfall ur teaterns port, kastade artilleristerna öfwerända och anföllo betäckningen. Wår redlige tidnings-redaktör förnaglade med en utomordentlig och underbar skicklighet flera kanoner. Häfdatecknaren Geijer blef så betagen af harm, då han slog en Rysk knes i pannan, att han sjelf for framstupa, och hans Swenska hjerta brast. Öfwer hans blod framträngde fienden.

Alla wåra ansträngningar woro förgäfwes. Öfwermakten war för stor. En afdelning af fienderna trängde sig emellan oss och operahuset. Wi blefwo drifna emot strömmen. Ett kavalleri-regemente ryckte också fram och wi kastades öfwer barrieren. Dalman, som flöt lätt på wattnet, blef upptagen på en kanonjolle, som hette Ingelman, efter en af wåra skalder med detta namn. Jag fördes längre bort af strömmen och kom till sidan af en Holländsk koff, som låg der för ankar, och som, med en för Holländare owanlig barmhertighet, tog mig ombord.

Då jag blifwit nedburen i kajutan, war jag nära sanslös. Förbindningen på mitt sår hade gått upp, och jag hade förlorat alla mina krafter. Jag hade welat dö, för att slippa se mitt fäderneslands förskräckligaste dag; men Försynen hade annorlunda beslutat. Jag blef icke ett wittne till konungens hjeltedöd; men jag såg den Ryska flaggan uppstiga på Skeppsholmen i stället för den Swenska. – –

Lyckligtwis war Holländaren segelfärdig, och jag följde honom till England. Derifrån kom jag hit, och här har jag funnit tröst, så mycket en sådan sorg, som min öfwer fäderneslandets undergång kan finna. Jag har här wunnit ditt hjerta, min trogna Palembundhi! Jag är din fader, min Hindiah! Men midtunder min skönaste lyckas stunder i eder krets tycker jag mig alltjemt höra en dof klagan ifrån mitt fädernesland. Den ljuder

såsom en förebråelse i mitt öra. Jag kan icke fördraga den; jag måste dit för att åtminstone öfwertyga mig, att mitt folks räddning är omöjlig. Förr finner mitt hjerta ingen ro.

Undra icke, min dotter, min maka, och du, min makas broder, om jag reser hem, om jag ännu en gång will se de älskade nejderna, umgås med mitt folk och andas mitt hemlands luft!

”Striden synes mig icke utkämpad”, yttrade Rao- Bahader betydelsefullt; ”ditt folk är såsom mitt. Om en Hindu här reser fanan för wår frihet, så skola wi gerna gå att dö med honom. Gå också du i ditt kall! Jag will redligen fullgöra hwad du uppdragit mig emot min syster och hennes barn.”

”Jag följer min fader!” utbrast Hindiah. ”Mig drager också en underbar makt till det nordiska landet. Jag måste se det med min fader, eller dö. Sök icke att öfwertala mig att dröja här och låta honom resa farorna ensam till mötes. O, min moder, du skall icke ewigt sakna mig! Du måste ju dock alltid wara beredd på ett afsked från mig! Hwad gör det till saken, om det kommer tidigare eller senare? Wet, att, om jag någonsin skall kunna wara lycklig och nöjd, måste jag wara med min fader. Tro det, min älskade moder, att endast så kan jag lefwa. Hos dig, moder, skulle jag smälta bort i tårar. Tag mitt tacksamma hjertas bön för dig, och gif mig din wälsignelse!”

”Palembundhi, min maka, Rao-Bahader, min wän!” inföll jag, ”Hindiah må följa sin fader, efter hennes hjerta önskar det. Jag är tillräckligt gammal och erfaren, för att bedömma hwad som är sannolikt och att wälja hwad jag bör göra. Jag söker inga andra faror, än dem som äro nödwändiga för mitt stora ändamål; och hwad framtiden medför, det må Hindiah wara beredd att möta, såsom en hwar af oss. Wi wete ju ingen af oss hwad morgondagen bär i sitt sköte.”

”Ännu är icke afskedsstunden inne!” sade Rao- Bahader. ”Låtom oss icke sörja i förtid. Wi hafwa ju tid att tänka tills i morgon, och att gråta efter morgondagen, om det då är oundwikligt. Guds fred ware med eder. Jag will återkomma i morgon. Jag skall då bättre råda och trösta, sedan jag hunnit bättre tänka.”

Han gick med en wänskapsfull helsning.

”Du, Hindiah!” tilltalade jag den unga flickan”, gå och se till hwad du will medföra på wår resa. Låt dina slafwinnor ordna dina förnödenheter, och tänk sjelf närmare på ditt beslut. Ännu kan du återtaga det, om du will stadna qwar hos din moder.” ”Mitt hjerta är icke skapadt att skifta färg, som kameleonten”, swarade Hindiah. ”O, min fader! Du har uppfyllt min själs högsta önskan. Jag får följa dig och se ditt folk.”

Hon omfamnade med innerlig ömhet sin moder och mig. Palembundhi försmälte i tårar. Den älskade dottern lemnade mig ensam med min gråtande maka.

2.
Återseendets Smärta.

Wid Urdas hwita watten Står tyst den höga Skuld. En runa, mörk som natten, Hon skar i sköldens guld. Gudinna! Folkens öden Du skrifwer. På wår lott Skrif farorna, skrif döden, Men skrif ej träldom blott!

Tegnér.

Än finnas dock män, som män wåga wara, Med klappande hjertan i lågande bröst, Som drista beslutsamt med handling beswara Hwad samwetet bjuder med manande röst.

Carlén.

Det war en skön sommarafton, då mitt skepp kastade ankar på Stockholms ström. För att undfly de widriga intrycken, hade jag, alltifrån första anblicken af hemlandets skär, hållit mig i kajutan, och endast då det war

nödwändigt för anmälningen wid Dalarö tull warit uppe på däck. Det war en owäntad känsla af nedslagenhet och misströstan, som intog mig, då jag kände lukten af de Ryska tull-embetsmännen, som kommo om bord och följde oss fram till wår ankarplats.

Hindiah hade ofta kastat en förwånad blick på den nya werld, som nu öppnades för henne, men hon uppehöll sig likwäl förnämligast hos mig i kajutan. Då hon såg mitt lynne mulna, fästade hon bekymrade ögonkast på mig. Hon beslöt att söka skingra den sorg, som förtyngde min själ, med en af de hindostanska wisor, som jag helst hörde henne sjunga. Det war en af hennes egna fantasier, och jag will försöka att för mina läsare meddela den i öfwersättning:

”O, hwar är du, Ramiengas lysande Sultan?

Midnattens dystra windar
Genom öde palatsen susa.

O, hwar är du, Ramjengas modfulle krigare?

Golfwen rodna af hjeltats hjertblod;
De tappres skara ligger slagen.

O, hwar är du, Ramjengas ädle hämnare?

Fiendens klingor wid porten glimma;
Nöden ropar i hwarje boning.

Ha, men ännu Ramjengas hjelte lefwer!

Han är stridsböljans Lotosblomma.
Högt han spirar upp utur djupet.

Hur herrlig Ramjengas befriare strålar!

Segren lyder hans läppars budord;
Hjeltar de wäcka till lif och frihet.”

Min dotter hade beräknat wäl. De kära, många gånger hörda orden upplifwade mig. Men den eld de tände i mitt bröst war ingen ljuf. Jag tog Hindiahs hand och gick upp på däcket, så snart wi kastat ankar, och min blick flög ut öfwer den dyrbara fädernebygden, som nu låg framför mig, på en gång så wäl bekant och dock så förändrad och främmande. Jag kände mig betagen af en djup harm, och det war mig en egen wällust att nära denna genom betraktande af just de föremål, som mest skulle såra min fosterlandskänsla. Ju djupare jag såg mitt fädernesland kränkt af de eröfrande barbarerna, desto mera erfor jag en slags wild, hemsk glädje, för hwilken jag sjelf ryste. Ett lågande begär att göra de fräcka segrarena illa upptändes inom mig, och hämndens, den djupa hämndens törst begynte att tära mitt innersta. Men jag gömde djupt, djupt de hatfulla känslorna, eller försökte åtminstone att med ett hånfullt leende dölja dem, medan jag bet mina tänder tillsammans.

Efter en stunds stumt åskådande, hwarwid jag jemförde minnets aftonbleka tafla i min själ med werklighetens aftonröda för mitt öga, förmådde jag för den lyssnande Hindiah förklara hwad hon såg.

”Min dotter!” sade jag, ”se först åt söder! Det prydliga tornet, som der är uppfördt på höjden, i en smak, som har mera tycke af wårt Hindostans pagoders fylliga former, än de öfriga spetsiga tornen, heter Catharina. Jag ser, att det står der ännu qwar, skonadt af barbarerna och krigets fasor. Den djerfwa dômen lyfter sig ännu stolt öfwer sina widsträckta hwalf, ehuru en berättelse förmäler, att byggmästaren, som uppfört den, betogs af en underbar fruktan att den plötsligt skulle ramla, och flydde ur riket samma natt han fulländat den. Han war för alltid förswunnen; men se, hans werk står ännu! Ack, min Hindiah! så är det ofta med konstnären. Just det konstwerk, hwari han nedlagt sjelfwa blomman af sin själs förmåga, det som uppwext ur hans själs

finaste merg, är för honom en dödsengel, som med hotande Medusa-blickar förstenar hans innersta.”

”Fader!” swarade min djupkänsliga Hindostanska, ”jag har också känt det så! När jag sjungit det bästa och skönaste jag förmått, när jag skapat den warmaste bild, som uppgått ur min själ, då har jag känt mig fattad af på en gång kärlek och fruktan för mitt werk. Ack, jag wet wäl huru innerligt djupt och ädelt jag menat det, men ser tillika huru det swaga menniskowerket står der liflöst och felfullt och misslyckadt i Guds lefwande, oändliga, sköna skapelse. Jag kan sörja derwid, min fader, men dock tillika känna glädje, då jag wet, att de tankar och bilder som jag skapat, de ord som jag ordnat och de toner som jag sammansatt, werka på ditt hjerta, uppstiga äfwen i din själ. Är det icke så med allt ädelt och stort, som en menniska uttänkt och will utföra? Känner du det icke också på samma sätt, min fader, då du tänker på det stora wärf du will utföra i ditt fädernesland?”

”Wäl wet jag, min Hindiah!” sade jag, ”att hwad som blifwer af mitt företag icke skall motswara mina föreställningar på förhand; men det är just aningens skönhet, som eldar till werkställighet, och det är medwetandet af tankens ädelhet innan den framträder i det yttre, som tröstar öfwer fullbordandets swagheter och fel. Emellertid, om jag också skall krossas under fallet af mitt företag, skall jag icke fly. Mitt werk skall begynna och fortgå och slutas, utan att jag skall swika det.”

Hindiah tryckte ömt min hand, och wåra blickar, som mött hwarandra, riktades åter på Catharinas torn. Jag sänkte dem snart ned på sjelfwa höjden, och warseblef långa murar med tinnar och en wäldig Rysk flagga.

”Dessa murar äro fiendens werk. De hafwa blifwit uppförda sedan jag sist såg hemmet. Der nu de hotande kanonerna sträcka sina mörka mynningar öfwer bastioner och wallar, war fordom en liten trädgård, bekant och besökt för den märkwärdiga utsigt man derifrån njöt öfwer nästan hela Stockholm. Stället hette då Mosebacke. Hela raden med hus och magasiner utefter stranden kallades fordom Stadsgården; men se nu huru förfallna alla byggnaderna se ut. Du ser der twenne torn: det är Tyska kyrkan och Storkyrkan. Den förra lär nu wara en af de förnämsta i Stockholm, och den sednare har blifwit förwandlad till Rysk. Fordom wisade sig wid den punkt, der wi nu ligga, emellan dessa twenne kyrktorn det tredje och förnämsta, dyrbart för hwarje Swenskt hjerta för de heliga minnen, öfwer hwilka det höjde sin fina, af ett gyllne kors beprydda, spets till skyarna. Jag såg då det först af himmelens åska tändes och nedbrann; men det uppfördes i stället af jern. Då det, kort efter Ryssarnas intåg, störtade wid en eldswåda på Riddarholmen, der det war beläget, lär det icke åter fått uppbyggas, har jag hört.”

”Hwilket skönt hus derborta, min far!” utropade Hindiah.

”Det är Stockholms slott, fordom bebodt af Sweriges konungar; numera Ryska general-guvernörens residens. Du saknar förmodligen torn och dômer på den wäldiga byggnaden, efter du endast kallar den ett hus?”

Hindiah betraktade med eftertänksam uppmärksamhet det smakfulla slottet, och swarade efter några ögonblicks tystnad: ”Det är ett hus, min fader, men ett ädelt och kungligt. Det är både skönt och betydelsefullt, att det kan umbära både torn och befästningar. Det är just mönstret för konungars boningar; det är den wackraste boningen af alla, som äro ämnade att bebos af fredliga menniskor.”

”Det war ämnadt att wara den förste medborgarens hus; det har dock nu måst inhysa folkets förtryckare och fiende. Men du får nog se det närmare framdeles. Du ser bortom slottet en öppen plats, prydd af en bildstod. Det är Carl 13:s torg, och hans bild är den enda af de kungliga bilderna, som står qwar sedan Ryssarne intogo Stockholm. På wenstra sidan om torget ser du fordna operahuset och Jakobs kyrka. Det war der, som den sista striden hölls. Längstbort i fonden af torget har Ryska besättningen ett exercishus. Till höger ser du Blasiiholmen och Skeppsholmen. Wid den sednare synas de stolta topparna af Ryska örlogseskadern, som nu intagit fordna Swenska skärgårdsflottans rum. Ladugårdslandskyrkan, den som har en så besynnerlig

åttkantig form, har blifwit förwandlad till en fästning, för att hålla staden i tygel. Äfwen wid Observatorium, hwars byggnad på en höjd wi dock icke här kunna se, hafwa Ryssarna uppfört starka fästningswerk. Det är bittert att se allt detta, min Hindiah, men jag will icke förtwifta. Ännu är det wäl icke omöjligt att uträtta något emot fienden, ehuru stark han må wara. Men wi skola ännu närmare undersöka förhållandet, då wi kommit i land.”

Jag längtade att sätta foten i land, och wi stego i jullen, sedan jag stuckit mina bref och kreditiver i fickan. Hindiah inswepte sig i en kappa, ehuru sommarwarmt det förekom dem, som icke woro från samma sydliga klimat som hon. Men hennes hela själ befann sig i en slags feberspänning, då hon nu hade ankommit till de Hinduiska sagornas troll-land, Europa, till sin faders land. Alla föremål woro henne så nya, men hennes klara förstånd gaf henne genast och lätt en öfwerblick af dem. Hon hade dessutom så godt som blifwit bildad och uppfödd wid mina berättelser och beskrifningar om Swerige.

Wid Skeppsbron låg ett prydligt hus, utmärkt med den gyllne inskriften, att det tillhörde det handelshus, det förnämsta i Swerige, dit jag adresserat mig och på förhand remitterat en del af mina penningar. Det hette Lars Hjerta & Komp. Chefen för detta hus hade förut warit redaktör för Sweriges förnämsta, mest omfattande och mest lästa tidning, Aftonbladet. Han hade förnämligast på sitt blad wunnit betydliga kapitaler, och i stället för att låta dessa ligga orörliga, hade den werksamme och spekulerande mannen anwändt dem i fabriker, och slutligen i en handel, som nu snart sagdt omfattade hela Nordens.

Han war redan underrättad om min ankomst, så att, då jag med min dotter anlände, han sjelf skyndade emot mig. Det war en lång, temligen mager man med ljust hår, reguliert wackra drag och blå ögon. Då han tryckte min hand och bjöd mig wälkommen, blinkade han med en wiss besynnerlig häftighet, som föreföll mig mindre angenäm, tills jag märkte att det war en slags wana, och ingalunda uttrycket af en slughet, som mera tillhörde hans offentliga lif än hans enskilda karaktär. Emellertid gjorde mig just hans uppsyn genast twekande, huruwida jag för honom skulle wåga yppa mina djerfwa förslager. Jag beslöt att uppskjuta mitt förtroende till honom, tills jag, om möjligt, lärt känna hans åsigter.

Han införde genast mig och min dotter till sin familj. Hans fru, ett bildadt fruntimmer, wisade Hindiah mycken wälwilja, och jag, som wäl war något nyfiken att se min bruna Hindostanskas första intryck af umgänget med mitt fäderneslands fruntimmer, hade det nöjet att se henne lätt och öppet finna sig i och emottaga de wanliga ömsesidiga uttrycken af artighet och belefwenhet. Hennes lilla owana och den förundran hon emellanåt röjde woro naiva och glada. Jag såg att min dotter kände sig lifwad af den wälwilja, som mötte henne, och att hon erfor ett angenämt intryck af Sweriges sällskapslif.

Jag satte mig med Hr Hjerta, för att språka om förhållanderna inom landet. ”Tillåt mig”, sade jag, ”att uppriktigt och utan omswep fråga, hurudan sinnesstämningen nu är i Swerige. Den kan förmodligen icke finnas uttryckt i någon tidning?”

Han blinkade, såsom wanligt, och såg något betänksam ut. ”Det är en swår fråga att beswara”, yttrade han. ”Herrn wet att wi, såsom Ryska undersåter, äro underkastade censur. Jag upphörde med min tidning, så snart jag icke längre fick tala frihetens språk. De tidningar, som nu finnas i Swerige, få icke befatta sig med några omdömen om offentliga angelägenheter. Man kan derföre icke känna sinnesstämningen inom sjelfwa landet annorlunda, än genom samtal med personer från alla landsorter.”

”Hur är det med de tidningar, som funnos innan Swerige föll?”

”Till namnet existera flera ännu, men de redigeras af Ryska regeringens organer. Till och med Aftonbladet har man funnit nödigt att bibehålla, ehuru jag nedlade det. Ett blad med denna titel redigeras nu af en ryktbar jurist, fordne Lagmannen, numera Presidenten, Lindbergh. Dagligt Allehanha har blifwit anförtrodt åt en man, som förut i en småstad utgaf en liten tidning under namn af Samlaren.”

”Än Dalman, min wän och stridskamrat,” inföll jag. ”Lefwer han ännu?”

”Ja, han har mest dragit sig tillbaka till privatlifwet. Han erhöll af Sweriges Ständer den maktpåliggande befattningen af Justititie-Ombudsman, och blef derigenom i tillfälle att lära känna hela landets ställning och behof. Men såsom af Ryssarne misstänkt, har han blifwit afskedad, med lönen till pension. Han uppträder ännu emellanåt för att förswara någon förtryckt, och hans anseende, som en allmänt erkänd redlig man, ger honom mycket inflytande hos sjelfwa de Ryska auktoriteterna, så att han lyckats rädda månget offer undan tyranniet och ofta hejda wåldsamheter eller befordra Ryska öfwersittare till wederbörlig näpst.”

”Än er wän och medhjelpare, kapten Lindeberg?”

En tår framträngde i Hr Hjertas öga: ”Den arme mannen!” suckade han: ”Ryssarna woro icke så medgörliga, som fordom Swenska Regeringen. Han miste werkligen hufwudet för sina frimodiga yttranden om Ryska Regeringens skuggrädsla i afseende på teatern.”

Wi tego båda en stund. Men snart återupptog jag samtalet. ”Hur hafwa Ryssarne här organiserat sin styrelse? Landet skall ju hetas hafwa en konstitution?”

”Wisserligen!” war hans swar: ”Åtskillige af wåra gamla statsformer hafwa blifwit bibehållna, och statsmaschinens gång ställd i sitt gamla spår så mycket som möjligt, endast med tillsats af en mängd Ryska inflytanden och intressen. Generalguvernören Lwoff, en gammal general, är personligen en ganska aktningswärd man, ehuru han föga förstår att lämpa sig efter det Swenska lynnet. I Statsrådet sitter främst en gubbe, långt öfwer hundrade år gammal. Han heter Rosenblad, och hans sakkännedom och nitfulla tillgifwenhet för Kejsaren, äro lika oumbärliga nu för den Ryska regeringen, som fordom för den Swenska. Den, som haft makten i sina händer, har alltid i honom egt en skicklig och bepröfwad tjenare. Men den, som eger största inflytandet, och otwifwelaktigt eger det yppersta hufwud i hela Rådet, är Knesen Hwasser, fordom professor wid universitetet i Upsala. Hans fantastiska beundran af den Ryska magnificensen, redan innan den med eld och swärd utbredde sig i wårt land, har förwärfwat honom höga wärdigheter och stora rikedomar i belöning. Nu fröjdar han sig åt alla de skrytsamma werk, som Ryska Regeringen låter utföra, och har nyligen utgifwit en skrift, hwari han bewisar, att Swerige först nu är werkligt fritt, sedan det erhöll sin konstitution bekräftad af Hans Majestät Kejsarens Nåd.”

”Administrationen har föröfrigt samma form, som förut, förmodar jag?”

”Ja, till det mesta. Endast äro embetswerken mera ställda på en militärisk fot. Allt måste gå punktligt, och embetsmännen lyda blindt. I stället för Landshöfdingar, hafwa wi i alla län Ryska Guvernörer, wanligen högre officerare, som blifwit pensionerade med de indrägtiga lönerna. Det war wisserligen på samma sätt under Swenska tiden också, men allmogen fick merändels sin rätt genom de underordnade embetsmännen. Nu går allt ut på, att föra Guvernören, som ingenting förstår af språket, bakom ljuset, och derunder pressa af bönderna så mycket som möjligt. Embetsmännen här, liksom i alla Ryska eröfrade länder, äro wäl lönta, och finna sin fördel wid sakernas närwarande ställning. Likwäl tror jag att bland dem mången redlig man suckar öfwer landets nöd af uppriktigt hjerta, utan afseende på sin egen enskilda fördel.”

Sedan wi språkat ännu en stund, anhöll jag, att Hr Hjerta wille låta wisa mig den wåning jag anmodat honom att hyra för mig. Han följde sjelf mig och min dotter dit.

Det war redan skymning, då wi stego i Hr Hjertas wagn och åkte fram till Drottninggatan. Med en känsla af djup grämelse hörde jag, huru många af de fordom högaktade handelshusen wid Skeppsbron måst gifwa rum för dels nya Ryska firmor, dels kaserner och Ryska embetsmäns boställen. Och då jag såg Ryssar promenera framför slottet, samt att Logården stod full af kossackhästar, emedan den flygel, som fordom innehöll Riksmuseum och Bibliotheket, blifwit förwandlad till ett Corps de Garde för General-Guvernörens

lifkossacker, grep mig en iskall fasa. Jag kände huru jag bleknade, men min blekhet doldes lyckligtwis af skymningen.

Norrbro hade blifwit förwandlad helt och hållet. I stället för Bazaren, som nedramlade året efter det den blifwit byggd, hade en Tysk Professor uppfört en rund byggnad, i hwilken han förewiste en förträffligt wäl målad Panorama af Petersburg. Det fordna Kungens Stall jemte byggnaderna framför detsamma hade blifwit nedrifna, platsen planerad och planterad, samt försedd med kanonbeprydda wallar utåt Mälaresidan. Fastän i sjelfwa werket Stockholms utseende blifwit förskönadt derigenom, och Ryska Regeringen lät påskina sitt ädelmod att till stadens prydnad använda just de hus, som blifwit köpta för rubelfonden, så war försköningen icke i rätt Swensk smak, och ädelmodet hade något tycke af hån.

Arfprinsens palats war ekläreradt då wi foro förbi. Der residerade en Rysk Furstinna, som warit Kejsarens favorit i hans yngre år, och nu fann det angenämt att i ett eröfradt rikes hufwudstad omgifwa sig med återskenet af Kejsarens fordna ynnest och glansen af sin rang och sina rikedomar.

Det war med en förfärligt bitter känsla jag inträdde i mina rum. Sedan Hr Hjerta tagit afsked, kastade jag mig på en soffa och öfwerlemnade mig åt dystra fantasier. Jag förtwiflade wisserligen icke ännu öfwer fäderneslandets räddning, då jag hörde att allmogen befann sig i en belägenhet, som icke kunnat förqwäfwa dess gamla fosterlandskärlek. Men sjelfwa min innersta känsla hade blifwit djupt sårad utaf anblicken af den wanära, hwarmed förtrycket belastade de öfwerwunna, en wanära, som owillkorligen måste aftwås med blod.

Hindiah satte sig framför mig, för att, såsom wanligt, förskingra mina bekymmer. Men hastigt inträdde en af mina betjenter och anmälde, att en främmande herre önskade få tala wid mig. Jag gick den främmande till mötes.

Det war en embetsman från polisen, en ganska artig, men, som det tillika såg ut, äfwen slipad man, Jude till nationen. Sedan han upptecknat mitt namn och besett mina papper, tog jag mig den friheten att i tysthet sticka en bankonot i mannens hand. Denna gåfwa tillwann mig hans wälwilja, och, jag måste offentligen erkänna det, med den egna enwishet, som utmärker hans nation, wille han sedermera alltjemt wisa mig sin wälwilja och tacksamhet, äfwen då den föreföll mig beswärlig.

Jag beslöt att rent ut göra honom några frågor. ”Wågar jag, utan att på något wis gå någon Kejserlig förordning förnära, eller ådraga mig något obehag, gå omkring i min födelsestad och uppsöka mina gamla bekanta och wänner. Om jag icke kommer att behöfwa deras hjelp, så torde min kanske understundom komma dem mera till pass. Ni wet, min herre, att jag är rik, och det skulle fägna mig om jag fick tillfälle göra något godt åt mina gamla wänner.”

Mannen såg på mig med en slug min. ”Det kan se besynnerligt ut,” swarade han. ”Jag will wara uppriktig mot en så frikostig och ädelmodig herre, som ni. Ni har genast sett, hwilken nation jag tillhör, och jag får säga er, att om Hans Majestät Kejsaren icke hade oss, Mosaiske Trosbekännare, som äro födda i Swerige, att anwända till embetsmän i den Kejserliga Polisen, skulle det stå mycket illa till här. Wi känna folket och landet, och som det icke är wårt fädernesland, kunna wi icke hafwa någon större ära eller fördel, än den att wara wår allernådigste Herre och Kejsare tillgifne och trogne. Också belönar Hans Kejserliga Majestät wår trohet. Wi, som äro polisens embetsmän, göra naturligtwis hwarandra till wiljes, och, då det är nog rum för oss, uppäta wi icke förtjensten för hwarandra. Hwarhelst min herre behagar gå, skall jag ställa till, att det sker utan fara. Endast en sak wågar jag råda till, och det är att undwika beröring med allt hwad militär heter, äfwensom att icke yttra ett enda ord politik.”

”Jag tackar er, min herre,” swarade jag, ”och jag skall söka iakttaga ert råd. Som jag wågar förmoda, att embetsmännen i ett så widlyftigt werk, som der ni är engagerad, icke äro så synnerligt rikligt, ehuru

wisserligen eljest kejserligt lönade, tar jag mig den friheten att nämna, i fall min herre någon gång skulle befinna sig i en ögonblicklig penningförlägenhet, om en oförmodad utgift kom, eller dylikt, att jag anser för ett nöje att erbjuda någon liten assistens ur min kassa. Tillåt mig att få weta min herres namn, i fall så behagas!”

”Mitt namn är Nathan, Assessor och Sekreterare wid afdelningen för främmande resande,” swarade mannen och bugade sig artigt.

”Förlåt mig,” återtog jag. ”Det kan wäl icke wara alltför djerft att efterfråga, hwart de fordna embetsmännen i den Swenska polisen tagit wägen. I min tid war der en polismästare, som hette Hultberg.”

”Åh, det war en skicklig man!” utbrast han: ”Han förgick sig ett par gångor både oförsigtigt och obetänksamt, ty han besinnade icke huru han hade Kämnersrätterna emot sig, så att han nödgades taga afsked. Han har alltsedan lefwat som privat jurist, och afslagit de rätt wackra anbud som Ryska Regeringen gjort honom. Ehuru jag icke borde säga det, så är det skada på mannen!”

”Hwem är då nu Polismästare?”

”Chefen för hemliga polisen, werkliga Geheimerådet Justus,” swarade Hr Nathan. ”Han har genom mångårig tjenst bragt sig upp till det förtroende han innehar.”

”Jag förmodar, att man behöfwer ett säkerhetskort. Hwar skall jag erhålla det?”

”I morgon bittida skall jag hafwa äran skicka en gewaldiger med detsamma!”

Han bugade sig och gick. Jag kunde icke neka den Ryska politikens finhet att anwända den Israelitiska nationen. Ryssarna kände dem wäl, till och med sedan 1808 års krig, då det egentligen lär hafwa warit genom en Judisk Handlandes stämplingar, som Ryske Amiralen Bodisco kallades till Gottland och den gången för en kort tid besatte denna ö. Men jag hoppades att, sedan jag wunnit den nämnde herrns wälwilja, han skulle bereda mig tillfälle att, utan att wäcka serdeles uppseende, inhemta de underrättelser och undersöka de förhållanden, som woro mig nödiga att känna.

Jag tog godnatt af min Hindiah, sade henne att hon följande dagen skulle åtminstone hela förmiddagen wara ensam och då ställa wår nya boning i ordning, och gick derefter till sängs.

Följande morgon begaf jag mig ut i staden. Jag beslöt att gå till fots, och igenknäppte min rock ända upp till halsen. Så snart jag kom ut på gatan, föreföll mig sjelfwa luften rysligt tung och qwäfwande. Den egna Ryska lukten stack mig obehagligt i näsan, då en stark patrull med påskrufwade bajonetter marscherade förbi. Jag såg mig om, för att finna ett spisqwarter. Wid Gustaf Adolfs torg hade Operakällaren och Castenhof blifwit förwandlade till kaserner, den förra åt ett kompani Uralska Jägare, den sednare åt en pulk wilda Buschkirer. Slutligen blef jag warse i hörnet af Regeringsgatan den gyllne inskriften: ”HOTEL IMPERIAL” Jag inträdde.

Onekligen woro drägterna rikare och mera varierande i Stockholm, än fordom. Det war Asien, som hade inträngt på Sweriges område, och der utbredde sina seder, kanske, om det blifwit ohämmadt, till slut sin bildning. På hotelet, wid det stora bordet, sutto gäster i de mest sällsamma gestalter. Bredwid en Engelsk köpman i den enkla, gula frisrocken, satt en brokig kossack-hetman i glittrande guldgaloner. Bredwid en ung sprätt till jurist satt en ännu mera sprättig Cirkassisk officer. Min uppmärksamhet fästes förnämligast på en äldre, temligen korpulent gestalt, med ett par plirande, qwicka ögon, som tycktes njuta af den Italienska wärdens utsökta rätter. Mannen war kännare af rätterna, men också menniskokännare. Hans qwicka blick hade knappt träffat mig, förrän han winkade åt mig, att jag skulle intaga platsen bredwid honom, och knappt hade jag gjort det, förrän han begynte med ett eget muntert uttryck af blandad fryntlighet, nyfikenhet och

förwåning betrakta mitt ansigte. Jag kände nu igen honom.

”Min herre!” sade jag: ”Om jag icke misstar mig, har jag den äran att se framför mig den ryktbara och snillrika Wishetsgudinnan sjelf.”

”Hm!” kom swaret: ”Men jag erinrar mig icke hafwa sett min herre. Skulle jag så weta min herres namn, så står mitt, Askelöf, hjertans gerna till min herres tjenst.”

Jag nämnde mitt namn, och han erinrade sig att hafwa smakat chinesiska fogelbon hos någon köpman, som sagt att de blifwit skickade från mig. Småningom sökte jag inweckla honom i en politisk diskurs, men han war alltför försigtig att inlåta sig på så kinkiga ämnen. Allt, hwad jag kunde förstå, war att han blifwit af Ryska Regeringen afspisad med en lumpen pension af 400 rubel.

Hastigt hördes i salongen bredwid wår en manlig, högt skallande stämma: ”Jag upprepar det ännu en gång mine herrar! Hwem war det, som i tid warnade för både det Ryska och Engelska inflytandet i wår politik? Hwem war det, som först till komplett evidens deducerade den Swenska Regeringens otidiga eftergifwenhet och koncessioner åt Ryssland? Det gjorde jag redan i Argus, mine Herrar!”

Jag sprang upp från min plats, ty jag igenkände den bekante tidningsskrifwarens röst; men min granne tog mig hastigt i armen, ett uttryck af bekymmer flög öfwer hans jovialiska anletsdrag, och han sade: ”Låt icke märka er, min herre! Det är farligt. Jag fruktar, att en olycka drabbar wår oförsigtige wän, och den som yttrade deltagande blefwe otwifwelaktigt satt i swårigheter, utan att kunna hjelpa honom. Följ mig, min herre! Wi wilja gå ut tillsammans, för att se huru det går. Jag hör att det blef tyst derinne.”

Med bedröfwadt hjerta tog jag min hatt, och wi begåfwo oss långsamt öfwer Norrbro. Några starka Ryska patruller wandrade öfwer bron. I allmänhet syntes här mycken Rysk militär, en naturlig följd deraf, att stadens garnison war öfwer 50,000 man stark. Det war icke blott den Ryska regeringens, utan occupations-arméns hufwud-säte. Det war härifrån, som förstärkningar utgingo till de serskilda landsorts-städerna, och det war hit, som nya flockar af de Asiatiska horderna strömmade, för att först lära något af språket innan de kringspriddes i landet.

Då wi gingo förbi ett hus på Österlånggatan, kom bakom oss en kibitka, satt på hjul. Jag kastade ögat inuti densamma och igenkände den wäldige tidnings-redaktören, wid sidan af en soldat. Ett fönster öppnades hastigt, och ett swartlockigt hufwud stacks fram och helsade på herrn i kibitkan. Den medgörlige soldaten lät åkdonet hålla några ögonblick, och mannen, en boktryckare Hellsten, kom nedspringande med ett par pappersbundtar under armen. Han räckte dem in i kibitkan och sade, med en medlidsam tår i ögat: ”Det är för swårt, att bror skall nödgas resa till Siberien; men tag åtminstone här ett par årgångar af wår fordna tidning Freja till lektyr på wägen.”

Äfwen jag wille skynda fram för att yttra mitt deltagande, då hästarne fingo en klatsch och kibitkan flög bort. Också min följeslagare hade wäl önskat, att till afsked trycka mannens hand, men såg nu endast med en sörjande blick efter den bortilande.

Jag beslöt att ytterligare wandra omkring i staden, och tog derföre afsked af herr Askelöf, samt wandrade framåt slussarna. Der hörde jag dessa egna rop, som utmärka att sjömän äro sysselsatta med ansträngande arbete. Och jag såg, huru genom de uppdragna slussarna ett dussin grofwa kanonslupar inhalades i Mälaren. En mängd åskådare, dels sådana som genom windbryggornas uppdragning blifwit hindrade att fortsätta sin wäg, dels andra nyfikna, stodo på båda sidor om strömmen och betraktade skådespelet. Mig intresserade det mest att betrakta sinnesrörelserna, som åskådarnes ansigten uttryckte. Det war en stum sorg, som hwilade öfwer dem. Endast några yngre personer gåfwo luft åt sin harm, genom doft frammumlade swordomar. Jag såg, att hos folket gäste ett djupt, fast qwäfdt och undertryckt missnöje.

Genom något fel i mekaniken, brast en lina på en af sluparna. Bland dem, som icke kunde dölja uttrycket af sin skadeglädje, blef jag warse en mans ansigte, som jag igenkände sedan fordna tider. Det war en mekanikus wid namn Tollin. Jag trängde mig till honom och helsade.

Så snart sluparna passerat igenom, inbjöd jag mekanikern att följa mig på min morgon-promenad och derefter spisa middag med mig. Jag wisste, att jag med honom kunde tala uppriktigt.

Wi wandrade tillbaka inåt staden till Riddarholmen. Den sköna kyrkan, som fordom förwarade Sweriges ärofullaste minnen, war i grund nedrifwen, och af alla de hus, som fordom innehöllo Statens förnämsta embetswerk, återstod endast assistansen, ett fult torn inwid mälarstranden. Hela holmen hade blifwit planerad och omgafs af ett staket. Den begagnades till ercercis-plats af garnisonen. Wid det gamla tornet lågo utbyggda på wattnet några skjul, i hwilka en Rysk eskader af skärgårdsfartyg, alltid färdiga att ila inåt Mälaren, woro förlagda. Eldswådan, som af någon besynnerlig anledning icke blifwit släckt i tid, hade gifwit tillfälle till denna förändring.

Sedan wi sålunda sett denna heliga trakt numera öfwerlemnad åt förödelsen och ödsligheten, skyndade wi dädan.

På Riddarhustorget war Gustaf den förstes bild borttagen, och i stället prunkade Kejsarens, med majestätiskt wälbehag betraktande det wäl bibehållna Riddarhuset.

I ett hus, der fordom ett wärdshus kalladt Lyktan hölls, hade nu en Rysk prelat, med ett helt seminarium af långskäggiga poper, inflyttat.

Då wi gingo öfwer den esplanad, som nu intog Helgeandsholmen, blef jag warse en man, som, lutad mot ett träd, med korslagda armar och dyster uppsyn betraktade den Ryska posten, som promenerade emellan kanonerna wid stranden. I det jag kom honom närmare, igenkände jag min wän Carlén. Med en öfwerraskande känsla af på en gång glädje och sorg utropade jag hans namn och räckte honom handen. I början kände han icke igen mig, och såg mig med hotfull uppsyn i ansigtet. Men snart ljusnade hans minne, och wi tryckte hwarandra till wänskapsfullt klappande hjertan. Han följde oss genast.

Hindiah hade anordnat wår måltid, och wi beslöto att under densamma ej förbittra wåra känslor med något ord om fäderneslandets närwarande olycka. Endast minnen från wåra yngre år upplifwade oss. Poetens förundran wid Hindiahs åsyn öfwergick snart till ett lifligt intresse, då hon efter måltiden sjöng för oss, bland annat, åtskilliga af Carléns egna ”Stycken på vers.” Han hade icke wäntat att få höra så mycken sydländsk eld i musiken, och jag såg huru han nu fann sina egna skapelser förskönade af de klara tonerna från flickans läppar.

Men sedan wi, på Indiskt manèr, druckit wårt kaffe och tändt wåra hukas, hwilande på divanerna i kabinettet, begynte wåra allwarsamma öfwerläggningar.

”Jag kan helsa dig från wår wän Blanche”, sade poeten. ”Han är anförare för de obetwingeliga på Tiweden. Du bör weta, att, oaktadt alla Rysslands ansträngningar, är Swerige likwäl ännu icke fullkomligt underkufwadt. I djupet af skogarna hafwa ströfband bildat sig, hwilka esomoftast borttaga Ryska regeringens transporter och nedgöra smärre trupp-afdelningar. Det är ett guerillakrig, som föres med all hämndens förbittring, och som underlättas af allmogens benägenhet att dölja och understödja de ströfwande skogsjägarne med underrättelser och proviant, medan Ryssarna wilseledas och plundras, der tillfället synes gynnsamt. Ryska regeringen har uppoffrat mycket folk, för att göra slut på skogsmännens framfarande, men förgäfwes. De hålla sig tappert; och Blanche, som sjelf är ett underwerk af tapperhet, har bildat ett ordentligt system af de spridda flockarna. Om han den ena dagen på Kolmården plundrat en hop Ryssar, så kan man wara säker på, att några dagar derefter, då Ryska trupper anrycka ditåt, han i stället öfwerrumplat en Rysk

postering borta i Westmanland. Man wet aldrig hwar man har honom, och han hånar oupphörligt Ryska regeringen, som satt ett pris af 50,000 rubel på hans hufwud. Ingen lär emellertid kunna åtkomma det priset. Det utfaller icke så lätt, som det i fordna tider i Swenska Akademien, då wi kunde wara temligen säkra om en guldslant, blott wi togo oss för att i sången slå ihjäl en afliden Swensk hjelte om igen.”

”Mina bröder!” inföll jag. ”Här hör oss intet menskligt öra. Här will jag för eder upptäcka min stora plan. Jag har beslutat att uppoffra allt, och jag har många millioner att disponera, för att frälsa fosterlandet från sitt förnedrande ok. Jag will understödja alla, som kunna göra något emot wår gemensamma dödsfiende. Jag wet, hwad du eger för en uppfinningsgåfwa, Tollin, och jag erbjuder dig här ett fritt och öppet fält för din werksamhet emot Ryssarna. Res i morgon till London. Jag ger dig kreditiver till obegränsadt belopp. Will du lofwa mig, att i wår wara tillbaka med så många Swenskar du kunnat samla af dem, som nu lefwa såsom landsflyktingar i England?”

Tollin räckte mig handen. ”Här är min hand!” sade han. ”Innan Maj månads slut skall ingen Rysk örlogsman wåga wisa sig på Östersjön. Ryska flottan tar jag på min del!”

”Och jag”, inföll Carlén, ”jag skall sätta hela rikets ungdom i rörelse, blott wi få gewär. Låt oss arrangera ett stort lurendrejeri med krigs-förnödenheter rundtomkring kusterna. Tollin kunde ju redan i höst från England skicka oss förråder af wapen. Jag answarar för, att hela Sweriges allmoge skall resa sig som en man.”

”Jag tror det också”, swarade jag, ”och jag har just tänkt att wi skulle kunna wisa werlden, att ett folk, som inom sin egen hembygd har äfwen en öfwerlägsen fiende, kan afskaka sina bojor. Wi Swenskar hafwa gjort så förr. Om också Gustaf Wasa hwilar i grafwen, så lefwer hans anda hos hans folk och dör icke ut så lätt. Wisserligen behöfde likwäl nationen en man att samla sig omkring; hon behöfde ett namn, som hon kände och wördade.”

Carlén sprang upp. ”En yngling af wårt kungahus har öfwerlefwat förödelsen; men ingen wet hwar han finns. Wisste allmogen, att en sådan wore i rörelse och kämpade för befrielsen, skulle den wisserligen strida med dubbel ifwer. Det egna intresse, som följer en ung furste, hwilken oförmodadt uppträder och kämpar för sitt folks räddning, skulle kanske äfwen tillwinna oss det öfriga Europas wälwilja.”

”Hwar skole wi finna den unge fursten?” återtog jag. ”Men kanske han, då han märker en allmän resning bland folket, sjelfmant kommer. Wi wilja hoppas det. Emellertid gripa wi nu werket an, bröder, såsom wi sagt.”

Wi uppstodo alla tre och räckte hwarandra händerna till ett handslag af broderligt förtroende och beslutet att trofast och gemensamt werka till det stora målet.

I detsamma inkom en betjent och underrättade, att en af den Ryska furstinnans kammartjenare hade ett ärende till mig. Jag gick ut. Kammartjenaren underrättade mig, att furstinnan wille se Hindiah. Hon hade hört, att en köpman från Hindostan, med en olivebrun dotter, hade anländt till hufwudstaden, och det intresserade henne att se den främmande flickan. Kammartjenaren hade befallning att genast följa henne upp till palatset, dit general-guvernören wäntades på supén.

Jag blef något öfwerraskad, tillsade mannen att sätta sig, och gick in till mina wänner för att med dem och Hindiah öfwerlägga om hwad som wore att göra.

Hindiah sjelf förklarade, att hon ingalunda wille utan mig besöka den barbariska sultaninnan, som hon kallade henne. Hennes drag lifwades till ett uttryck af ädel harm, och de swarta ögonen gnistrade af förtrytelsens strålar, då hon hörde förslaget att såsom en främmande leksak uppföras och wisas på slottet. Poeten, som med förtjusning betraktat henne, gaf luft åt sin harm i en wild ed.

Slutligen fattade jag mitt beslut. Jag sade kammartjenaren, att min dotter icke befann sig fullkomligt wäl efter resan, hwarföre jag icke ens ännu gjort mitt besök hos Engelska ministern, ehuru jag war Engelsk undersåte och hade Engelska pass.

Kammartjenaren röjde mycken förwåning öfwer mitt afslag, men gick tigande med swaret.

Jag insåg emellertid, att denna händelse skulle medföra mycket obehag för mig; men jag förlitade mig på aktningen för min Engelska medborgare-rätt. Min afsigt war att genast besöka Engelska ministern och att föra Hindiah till ett ställe, der hon kunde wara undangömd, till dess jag fick höra, om Ryska regeringen tillät sig några försök att förfölja mig. Jag uppsatte hastigt alla dokumenter, som Tollin behöfde för sin resa, och bad honom följa mig till Lord Landesdale, medan jag uppdrog poeten att följa min dotter till den utmärkta porträtt-ritarinnan mamsell Röhl, under förewändning att anhålla om att få hennes porträtt ritadt. Så snart båda aflägsnat sig i den wagn jag efterskickat, gingo wi båda andra till ministern. Denne emottog mig med den uppmärksamhet jag egde rätt att fordra, och expedierade genast de papper jag önskade. Inom twenne timmar befann sig min wän mekanikern om bord på ett ångfartyg, som just skulle afgå till Lybeck samma afton.

Då jag kom hem, berättade betjeningen, att flere bud warit skickade från furstinnan. Jag beslöt då att sjelf besöka henne. Åtföljd af fyra Hinduiska och twenne Swenska betjenter, begaf jag mig till palatset, och insläpptes utan swårighet af wakten.

I furstinnans lysande förmak nämnde jag blott för betjeningen mitt namn och blef genast, troligen i anledning af min svit, anmäld. Jag behöfde endast wänta ett par minuter, innan en kammarherre införde mig i kabinettet.

Här satt i en causeuse wårdslöst lutad den stolta damen. Hon kastade en flygtig, något förundrad blick på mig, och utbrast: ”Hwarföre får jag icke se er dotter, min herre?”

”Min nådiga!” swarade jag. ”Hon är ett barn af Hinduiskt blod, och de Europeiska sederna äro henne obekanta. Jag har skyndat att för er, furstinna, frambära uttrycken af wår wördnad och tacksamhet, för er godhet att wilja se henne: men hwarken äro hennes toilett eller betjening ännu i ordning, så att hon kan wisa sig. Wi kommo först i går, och jag wäntar ännu ett par af mina skepp, som medföra wåra saker, i fall wi skulle finna det behagligt att sätta oss ned här, i mitt fordna fädernesland. Tillåt mig nämna, furstinna, att jag är född Swensk, ehuru efter kriget Engelsk undersåte.”

Furstinnan såg, att hon missräknat sig på mig, och steg upp med en förnäm artighet. ”Wälan då, min herre!” sade hon: ”Jag hoppas få se er och den unga miss Hindiah, jag har hört att hon heter så, på min nästa torsdagssoiré. Waren då wälkomna!”

Jag bugade mig för att gå, då hastigt en hög, ordensbeprydd herre med stora mustascher framträdde och ställde sig med armarna i kors framför mig. ”Ni är således född Swensk?” frågade han och såg mig skarpt i ansigtet.

”Ja, min herre!” swarade jag och beswarade den skarpa blicken: ”jag har emedlertid, såsom Engelsk undersåte och handlande i Bombay, förwärfwat mig en betydlig förmögenhet, och, jag wågar säga det, äfwen höga wänner wid Engelska hofwet.”

”Ämnar ni bosätta er i Stockholm?” återtog han.

”Jag har ännu icke bestämt det. Först wille jag wäl besöka Göteborg och några andra städer, för att se, om belägenheten behagar mig. Eljest återwänder jag till London och kanske till Bombay.”

Mannen tycktes besinna sig, och jag anade att jag såg framför mig generalguvernören Lwoff sjelf. ”Min herre!” yttrade han. ”Ni kan få resa huru och när ni behagar både till Göteborg och hwilken annan ort ni will. Men jag twiflar på, att ni någorstädes skall kunna räkna på ett mera bildadt sällskapslif än här, i synnerhet emedan den nådiga furstinnan utgör själen i de högre sällskapskretsarna. Föröfrigt, om en man med kunskaper och kapitaler har någon serskild önskan, blir det ingen fråga om, att icke den bewiljas. Förstå mig blott, min herre! Jag kan wisa er större tjenster, än ni kanhända föreställer er. Men wi måste närmare lära känna hwarandra. En man med kapitaler är i hwilken stat som helst en god medborgare, en wän af lugn och fred. Som jag sagt, res omkring och sök ut er en plats, hwar ni behagar. Tillåt mig att säga er, att det skall icke möta er någon swårighet i Swerige, så lyckligt som det nu befinner sig under Hans Majestät Kejsarens nådiga spira. Jag hoppas få återse er hos furstinnan om torsdag. Glöm icke att låta er dotter följa med!” tillade han med ett förbindligt småleende.

Jag bugade mig ännu en gång och gick.

Så snart jag hemkommit och öfwertänkt hela saken, beslöt jag att dröja öfwer torsdagen. Äfwen Hindiah kunde ju finna nöje i att se en af Europas finaste sällskapskretsar.

Men jag hade wäl lust att sjelf besöka den älskwärda porträtt-ritarinnan, tänkte jag, och begaf mig till mamsell Röhls atelier. Barbarerne hade respekterat konstnären, så att hon, midtibland allt det förtryck, all den gäsande bitterhet, som omgaf henne, lefde ostörd och lugn med sin sköna konst, bewarande af menniskorna endast deras glada ögonblick, de stunder nemligen, som de tillbragte i hennes atelier.

Hindiah satt framför henne, och hon tycktes serskildt finna sig road af både det owanliga att rita ett Hinduiskt porträtt och af sjelfwa flickans sällskap. Hon bad henne en dag besöka sig i Hindostansk drägt, ty Hindiah war nu klädd så, som de Europeiska damerna brukade det. Den gode poeten war wäl sysselsatt att betrakta porträtterna, som prydde rummet, men jag såg alltför wäl, att hans blickar esomoftast flögo på Hindiah.

Efter en intressant timma togo wi afsked, och jag hemförde poeten och min dotter samt underrättade dem om det som tilldragit sig.

Poeten råkade genast i eld och låga. Han försäkrade, att generalguvernören war en den rysligaste niding och tyrann samt att furstinnan war ett högst elakt fruntimmer. Jag bad Carlén beskrifwa för Hindiah huru det wanligen tillgick i den lysande hofcirkeln, och han framställde för oss målningen af en Persisk Satraps högmod och lyx.

På aftonen beslöto wi att besöka operan, serdeles som några utmärkta sångare der skulle uppträda. Den nya Ryska teatern war belägen på Skeppsholmen, der en under Swenska tiden påbörjad men aldrig fulländad kyrka war inredd till det profana ändamålet, att förlusta den teaterlystna publiken.

De förnämsta af den fordna Swenska scenens artister woro borta. Det war en Rysk-italiensk trupp, som i stället uppförde operor och balletter, merendels alla åsyftande Rysslands ära. Till wår stora förundran och harm uppfördes denna afton en opera af Naumann, som hette Alexander den Store. Pjesen war alldeles samma härliga mästerstycke som under namn af Gustaf Wasa förtjuste alla Swenska hjertan. Nu hette Gustaf Wasa Alexander och Christiern Tyrann Napoleon. Hela stycket gick ut på att fira Rysslands triumf öfwer den Fransyske hjelten. Det war endast med wåldsam ansträngning jag förmådde uthärda hela stycket. Carlén kunde endast wara inne under mellanakterna.

Då jag om aftonen öfwertänkte dagens intryck, blef mitt beslut fattadt att nästkommande fredag resa till Göteborg, och att inbjuda poeten att medfölja på denna resa. Emedlertid beredde wi oss till torsdagssoirén.

Torsdagsaftonen begåfwo wi oss, jag och min dotter, till palatset. Der hwimlade allt hwad inom landet fanns upphöjdt och utmärkt i rang om icke just i annat. De förnäma Ryska herrarna, af den yngre adeln, som icke i det inre af Ryssland egde gods och själar, sökte här, i det eröfrade landet, ersättning i makt och tillfälle att förwärfwa förmögenhet, och täflade om att förherrliga furstinnans salar med glansen af sina uniformer. Ett betydligt antal äfwen af Swenska adelsmän och embetsmän, och i synnerhet en mängd fruntimmer af de förnämsta kretsarna hade samlat sig att betyga sin hyllning för den kejserliga favoritsultaninnan, en titel, som hon stundom, halft skämtande, halft på allwar, plägade tillegna sig. Det är således ej att undra på, att jag med en känsla af förwåning inträdde i de bländande salongerna.

Hindiah hade klädt sig modernt; men det olivebruna ansigtet, omgifwet af dyrbara prydnader, och det yppiga swarta håret, inflätadt med blixtrande juveler, wäckte likwäl uppmärksamhet. Furstinnan betraktade henne med någon förundran eller till och med, om jag icke alltför mycket förbländades af faderskärleken, med beundran. Jag kunde också icke wara annat än nöjd med Hindiahs enkla men wärdiga sätt att wara, ett medfödt behag, som wanligen söderns ädlare döttrar ega.

Under promenaden igenom rummen, der än musik utfördes af utländska resande artister, än de utsöktaste förfriskningar kringbjödos, än grupper af samtalande bildade sig, förflöto ett par timmar. Furstinnan hade serskildt intresserat sig för Hindiah, och generalguvernören fästade på henne uppmärksamma blickar. Knappt hade detta blifwit bemärkt, förrän en swärm af kavaljerer drog sig omkring flickan och sökte att winna hennes bifall eller locka ett leende af henne. Men Hindiah kände snart leda för deras platta smicker, och uppsökte mig, för att fråga, om wi icke snart finge lemna den lysande men föga angenäma kretsen.

Jag tog hennes arm, för att aflägsna mig, då en kammarherre skyndade fram med en bugning och underrättade mig, att generalguvernören sjelf ämnade göra sin visit hos mig före min afresa till landsorterna. Med all möjlig artighet underrättade jag kammarherrn, att jag i anledning deraf skulle uppskjuta min resa till middagen, och frågade, hwilken timma jag kunde wänta den äran att få se generalguvernören. Han lofwade att följande morgon underrätta mig derom.

Wid framkomsten fann jag en biljett från poeten. Han underrättade mig, att han till sin bestörtning erhållit en warning af polisen att icke besöka mig och ”falla mig beswärlig.” Som han alltför wäl förstod halfqwäden wisa, hade han genast lemnat staden. Han tillstyrkte mig att utan fruktan taga wägen öfwer Tiweden, der han lofwade att wi skulle träffas.

Föga glad deröfwer men mera uppmärksam, efter denna warning, beslöt jag att icke så öppet söka wännerna, men i tysthet sätta en hwar i rörelse. Det kunde icke förefalla misstänkt att jag, såsom köpman, hade relationer med herr Hjerta, och jag ämnade begifwa mig till honom, för att nu helt öppet meddela honom min plan, och fråga, om han wille bistå mig att införskaffa wapen i alla landsorter. Han kom sjelf i detsamma till mig.

Wi inträdde i kabinettet för att öfwerlägga. I början blef han något bestört öfwer mitt meddelande. Men endast ett ögonblick swäfwade ett uttryck af misstroende öfwer hans drag. Han sade snart: ”Wälan! Jag åtar mig att kringsprida gewär och ammunition under wintern, och jag skall uppgöra en plan, till hwilka ställen wi kunna skicka dem. Räkna på mig!”

Efter denna öfwerenskommelse tog herr Hjerta afsked, och wi beredde oss att emottaga general-guvernören. Snart stannade det lysande ekipaget utanför porten, och furst Lwoff steg ur. Jag gick honom med tillbörlig wördnad till mötes och införde honom i förmaket, der Hindiah wäntade honom. Han wisade henne den finaste uppmärksamhet; men hela hans wäsende röjde en spänning, i hans blick brann en låga, som begynte att djupt oroa mig. Slutligen upprepade han sin önskan, att kunna på något sätt wisa oss sin artighet, m. m. Derwid såg jag på hans ansigte ett wisst uttryck af förlägenhet, som wäckte min serskilda uppmärksamhet,

och som jag måste utforska. Jag gaf Hindiah oförmärkt en wink, och hon lemnade oss allena.

Då fattade general-guvernören min hand. ”Herre!” sade han, ”ni lär wara omätligt rik. Jag förmodar, att ni äfwen här eger betydliga summor att disponera. Om ni will ingå på mina förslager, erbjuder jag er tillfälle till hwad slags så godt som exklusiv handel som helst ni will drifwa i mitt rike, Swerige. Ni är en man ännu i full werksamhetskraft, och det skall säkert roa er att äfwen i Swerige etablera en handel, så widsträckt som ni hade i Ostindien. Will ni det, så behöfs blott ett ord till mig. Men – skulle ni wilja göra mig en tjenst på förhand?”

Jag såg bestört på mannen. ”En tjenst!” inföll jag. ”Det wore förmätet af en individ, att bjuda till att wilja göra Eders Höghet en sådan! Men för öfrigt, om jag blott får weta, på hwad sätt Eders Höghet will begagna sig af min förmåga, så behöfs också för mig blott ett ord från Eders Höghets mun. Likwäl täcktes Eders Höghet besinna, att en köpmans förmögenhet aldrig får uppskattas så, som den måste uppgifwas; ty äfwen skenet är för oss wigtigt att förwärfwa och bibehålla.”

Han betraktade mig twekande. Slutligen sade han: ”Jag har en stor utgift; en betydlig summa, som kejsaren behöfwer till sitt krig i Persien, måste skickas till honom. I ögonblicket wet jag icke hwar den skall tagas. Säg mig uppriktigt, min herre, kan ni disponera en half million för ögonblicket?”

Jag hoppas, att jag kunde qwäfwa det löje, som ur mitt inre wille arbeta sig upp på mina läppar; åtminstone tycktes general-guvernören icke märka det, emedan han straxt efter frågan nedslog sina ögon. Som en blixt for tillika den tanken igenom mig, att jag nu kunde få general-guvernören hel och hållen i mina händer, och att jag sålunda kunde betrygga min tillförsel af wapen. ”Min nådige herre och furste!” sade jag; ”ehuru jag icke i detta ögonblick kan disponera denna summa i kontanter, kan jag likwäl ställa den till Eders Höghets tjenst. Men det tillhör en köpman att se sig före i alla affärer. Behagar Ers Höghet utsätta sina wilkor, så skall jag aflemna wexlar på Hamburg och London för hela summan.”

”Jag ger er min förskrifning!” utbrast han, med en illa dold glädje. ”Räntan får bestå i licenser för hwilka fartyg ni behagar. Will ni skrifwa wexlarna, så tecknar jag genast förskrifningen, önskar er en lycklig resa och snar återkomst! Jag wille rekommendera mig hos er älskwärda dotter, och hoppas snart få återse er hos mig sjelf. Ni bewisar er som en wän emot mig, och jag will alltid wara er en sådan. Ni kan fullkomligt räkna på mig.”

Wi följdes åt i mitt kabinett, och inom några minuter hade wi utbytt wåra papper. Han tog artigt afsked af oss, och jag med min dotter skyndade att stiga i wår wagn och lemna staden tills widare.

Wår wäg togs först till rikets numera enda universitetsstad. Wägen öfwer slätterna, fordom bördiga och wäl bebygda, war enformig och dyster. Och då, om aftonen, wi anlände till den gamla staden wid Fyris, mötte oss den owäntade åsynen af det gigantiska slottet, icke såsom fordom halft i ruiner, utan fruktanswärdt fulländadt, med höga spiror på de fyra tornen, och widsträckta wåningar, hwilkas glimmande fönster på alla sidor omslöto en praktfull, pelarbeprydd borggård. En talrik Rysk garnison uppfyllde de ofantliga salarna. Framför slottet, åt stadssidan till, reste sig, på den gamla skansen Styrbiskops plats, ett nytt fästningswerk, hwars kanoner, med ihåliga, rofgiriga gap, hotande wände sig emot staden. Sjelfwa stadens inre war också förwandladt. Det lif, som fordom rådde derinne, då det hwimlade af unga, glada studenters gestalter, och återskallet af deras muntra sånger eldigt framträngde till de lyssnandes öron, war utdödt. De få ynglingar, som nu wisade sig ute, smögo bleka och förtryckta förbi. Oftare mötte ögat Mongoliska, gulbruna krigarfigurer, med gråa mustascher, ty garnisonen bestod af Asiatiska veteraner.

Jag lät kusken köra till en af mina ungdomswänner, Professor Bergfalk. Han emottog mig wänskapsfullt; men tunga bekymmer hwilade öfwer hans panna, och de fordom så lifliga, spelande ögonen hade ett dystert uttryck. Han war af Ryska regeringen misstänkt och i hemlighet bewakad, men man hade icke beröfwat

honom sitt embete.

Han beskref för mig universitetets närwarande förhållanden och underrättade mig om många af de fordne lärarnes öden. Flere af dem hade, såsom Geijer, stupat i det sista, olycksdigra kriget, andra hade blifwit förda till Siberien, och slutligen de, som fått qwarstå, blifwit så bundna och bewakade i sin werksamhet, att de hårdt kände det Ryska okets börda. Skalden Atterbom hade, wid underrättelsen om Geijers död och Storfurstens fall, författat en swanesång, som befanns så Swensk, att en Rysk officer skaffade sig tillfälle till en twist med honom och nedsköt honom på öppen gata. Fahlcrantz hade blifwit inpackad i en kibitka och transporterad öfwer Kaukasus till Ararat, der han, bewakad af ett par Kirgiskossacker, fick bäst han wille, i sina tankars werld, söka spåren efter Noachs Ark. Filosofen Grubbe lefde tyst och indraget såsom emeritus, Boström war landsförwist och bosatt i England. Palmblad hade blifwit utnämd till Censor Librorum och hade oinskränkt makt att wägra sitt ”imprimatur” när han, om också endast af subjectiva skäl, fann så för godt. Fornforskaren Schröder hade wäl blifwit utnämd till Akademisk Ceremonimästare med Generals rang, men då Ryska Kommendanten en dag befallt, att några äldre, dyrbara manuskripter skulle utlevereras till patroner åt garnisonen, hade den nitfulle samlaren icke kunnat öfwerlefwa barbariets hånfulla behandling af en owärderlig, wetenskaplig samling. Astronomen Swanberg hade uteslutande egnat sig åt sin wetenskap, och sökte i sina forskningar bland himlahwalfwets strålande wäsenden ett ädlare sällskap, än som kunde öppnas för honom bland misstänksamma förtryckare och ängsliga förtryckta. Poeten Nybom störtades, wid stadens eröfring, då han kämpade som ett lejon, ut genom ett slottsfönster. Lénström hade blifwit dömd till lifstidsfängelse i ett hwalf under bibliotheket och beröfwad skrifdon, så att man undrade öfwer att han ännu icke trånat till döds så nära böcker och skrifter, dem han hwarken fick läsa eller recensera. Den beklaganswärdaste war likwäl Bottiger. Han twingades att wid hwarje Storfurstes födelse skrifwa poetiska waggwisor och deremellan stamboksvers och romanser åt Storfurstinnorna. Malmström hade blifwit instängd i de underjordiska gångarna under slottet, och ingen Ariadne tråd räddade den olycklige från de mörka hålornas irrwägar, der han rysligt omkom. Domprosten Wensioe war afsatt och lefde i det enskilda lifwets lugn.

Bergfalk sjelf uppförde sig serdeles omtänksamt och försigtigt. Hos de ädlaste af ungdomen närde han i tysthet frihetskänslans och fosterlandskärlekens heliga altarlågor, och kallades af studenterna filosofen Epaminondas, ett namn, som den misstrogna Ryska regeringen uppsnappat, och som förorsakade honom mången ledsamhet.

Med honom och min dotter besökte jag den urgamla domkyrkan. I dess högchor hade alltför dyrbara minnen, alltför farliga wäckelser för frihetssinne och befriares ära warit framställda till åskådande. De woro nu blygsamt undangömda. Sandbergs taflor hade blifwit öfwerstrukna med kalk, och de kungliga grafchoren förenade med den öfriga kyrkan, så att de till och med innehöllo bänkar. Wi framträdde till det rikt beprydda altaret. Der, medan Hindiah, full af wördnadsfull beundran, betraktade de höga hwalfwen, upptäckte jag för Bergfalk min plan. En ljusning blixtrade i hans drag, och han räckte mig handen. ”Det är nog”, sade jag, ”att wi förstå hwarann och känna hwarann från gammalt. Wi wilje icke wäcka uppmärksamhet genom widlyftigare rådplägning. Här öfwerlemnar jag dig en betydlig penningsumma. Så snart du förberedt allt med dem bland ungdomen, som du utwäljer, så gif dem respenningar och låt dem begifwa sig hem hwar till sin ort, för att uppträda såsom anförare för friwilliga skaror. Wapen skola icke saknas i någon landsort. Wid wårens början bryta wi löst.”

”Jag känner Sveriges ungdom”, swarade han, ”och jag har godt hopp om wår befrielse.”

Efter ett par timmar tog jag afsked af wännen och fortsatte min resa. Jag tog wägen genom Westmanland, Dalarne och Wermland. På många ställen gick jag in i allmogens boningar och lärde känna dess belägenhet. Ryska regeringen hade med wälberäknad politik betydligt lättat och förminskat allmogens tyngsta börda, skatterna; men jag njöt den glädjen att likwäl på de flesta ställen höra, huru den Swenska frihetskänslan

ännu lefde och uppreste sig i harm och hat emot de urgamla fienderna. Jag insåg, att nationalkänslan är den första och den djupaste, som måste bo hos ett folk, hwilket är skapadt för bildning och frihet. Här och der wågade jag till och med tala med en och annan om hoppet att befria den dyra fosterjorden. Då såg jag eld i ögon, leende på läppar. Jag gaf dem, som jag ansåg för de klokaste, anwisningar att hemta gewär på wissa bestämda ställen.

I Dalsland besökte jag den gård, der den gråhårige Hans Jansson bodde. Han war en af dem, som jag hade påräknat såsom de förnämsta ledarne af mitt förslag. Han egde ett stort anseende, och ehuru af Ryssarna misstrodd och bewakad, blef han icke blott af sina sockenboer, utan af hela ortens allmoge rådfrågad i alla allmänna angelägenheter. Han blef genast warm för min idé, och wi öfwerenskommo, att Dalbönderne skulle hemta wapen för sig och Wermländingarne ifrån ett par fiskelägen i norra Bohuslän, dit jag lofwade skicka ett par med gewär lastade skonertar från London.

Jag ilade till Göteborg. Också der war allt förwandladt. Hwad som isynnerhet förwånade mig war anblicken af den fordna wackra kyrkogården. På dess rum hade en Rysk skans blifwit uppbyggd, betydelsefullt hwilande på dödas ben, och dess murar utgjordes till en stor del af graf-monumenter, så att stadsboerna ännu här och der kunde, på de kanonspäckade murarne, läsa de sinas, fränders och wänners stympade namn.

De sköna kanalerna hade blifwit igenfyllda och alléerna nedhuggna, för att lemna utrymme åt Ryska garnisonens exerciser. Många af stadens förnämsta inwånare hade flyttat bort, sedan den helt och hållet förwandlades. Det låg icke i Rysslands politik att bibehålla en så stor handelsstad som Göteborg på den östra kusten. Genom mångfaldiga förhatliga åtgärder hade derföre en mängd handlande blifwit ruinerade, och, då Trollhätte kanal blifwit så utwidgad, att äfwen större skepp kunde uppgå i Wenern, Carlstad i stället blifwit hufwudplatsen för den fordna jern-exporten från Swerige. Den nya handelsstaden war likwäl i Rysk stil, och de förnämsta bruken hade öfwergått i Ryska spekulanters händer.

Alla de wänner och bekanta jag sökte i Göteborg woro förswunna derifrån; men jag wände mig till några yngre hus, som ingingo i mina planer. De ansågo företaget lättare än jag föreställt mig, emedan det Ryska tullsystemet war af den art, att man med något mutor kunde införa hwad helst man behagade i landet.

Ifrån Göteborg fortsatte jag min resa ända ned till Skåne. Jag besökte den i fordna tider andra universitetsstaden, Lund. Huru förwandladt stod nu icke Lundagård, omgifwet af Ryska kaserner i stället för Swenska lärosalar! På Helgonabacken, förherrligad af Tegnérs sångmö, höjde nu en Rysk telegraf sin med swarta taflor utsirade spira öfwer staden. Domkyrkan, som af Brunius kort före sista kriget blifwit återställd, hade nu erhållit en tillökning af Ryska prydnader. Epitafier öfwer flere förnäma Ryska officerare, som under kriget i en skärmytsling blifwit nedhuggna af de bewäpnade studenterna, prunkade på wäggarna.

Hwad universitetet beträffade, hade det blifwit förwandladt till en krigs-akademi. Der Thomander och Kahl fordom läste theologi, woro de nu twungna att föredraga, den förre stereometri, den sednare allmän grammatik för de unga kadetterna. Reuterdahl måste läsa Rysslands historia och Hagberg lära några förnäma Ryssar fransyska. Att den twungna underwisningen djupt grämde de Swenske lärarne war naturligt, men de hade öfwer sig en nitisk uppsyningsman i biskop Scott, egentligen Engelsman, men som samwetsgrannt fullgjorde sin åtagna förbindelse att drifwa underwisningen i Rysk anda. Ryska regeringen hade nogsamt insett hwilket stöd den skulle ega i en sekt, som uteslutande hyllade ascetiska öfningar och war fiendtlig emot allt filosofiskt wetande, som den ansåg stridande emot religionens fordringar, och derföre hade just en Methodistisk biskop blifwit tillsatt. Möjligen låg det också i den Ryska politikens plan, att sålunda inom Swenska kyrkan underhålla ett ämne till split, som sysselsatte lärarnes sinnen och drog dem till inbördes twister i stället för gemensam werksamhet emot Rysslands interessen. I alla fall kunde Ryssland förlita sig på biskopens ihärdiga och ärliga werksamhet, så snart han åtagit sig embetet. Inga nationliga interessen, ingen Swensk ed förhindrade honom att wara en trogen embetsman åt den regering, som icke

blott gynnade honom, utan lemnade honom fritt att werka för sin enskilda, religiösa sekt.

Så snart jag lärt känna förhållanderna härstädes, upptäckte jag för wännerna min plan. På Thomanders råd satte wi oss i förbindelse med den Swenske landshöfdingen i Malmö, Halling, hwilken wid en Rysk guvernörs sida, blifwit ålagd att administrera provinsen Skåne. Han plägade wanligen, sade wännerna, icke göra många sluga på hwad han tänkte, men han hade otwifwelaktigt hela provinsen i sina händer, och hans deltagande war af största wigt. Thomander åtog sig att besöka honom och knyta förbindelsen med honom.

Bland bekanta, som jag wille uppsöka, war äfwen prosten Wieselgren. Men man underrättade mig att hans nykterhetsifwer icke befunnits Ryssarna, som i allmänhet supa mycket mer än Swenskarne, behaglig, och att han derföre blifwit mördad af några rusiga kossacker.

Sätherberg och Strandberg hade, efter skärmytslingen i Lund, flytt till skogsströfwarne.

Men jag wågade ingenstädes alltför länge uppehålla mig. Genom Christianstad, der de fordna fästningswerken woro förstörda, for jag till Carlskrona. Der war allt wäl bibehållet och till och med de, medan Swerige ännu war fritt, ofulländadade werken nu utförda. Här låg den Ryska flottan. Jag kunde likwäl icke förmå mig att bese anläggningarna, helst dertill fordrades många omwägar, som länge skulle uppehållit mig. Endast då jag, från den sköna höjden wid Lyckeby bro, kastade ögat öfwer den härliga utsigten, kände jag en besynnerlig glädje i tanken på hwad wännen Tollin här skulle uträtta nästa wår. Jag ilade nu åter uppåt landet. I Wexiö besökte jag Tegnérs graf. Ryssarne, som hos många stupade Swenska officerare funnit sablar, med den bekanta inskriptionen, undertecknad med Tegnérs namn:

”Hur Swenska stålet biter,
Kom, låt oss pröfwa på!
Ur wägen, Muskowiter!”

hade, wid stadens eröfring, hämnats mången slagen kamrat och mördat den store sångaren. Wettern war sig alldeles olik, sedan en Rysk eskader af skärgårdsfartyg, som hade sin station wid Carlsborg, beständigt ute på den blåa ytan höll sina öfningar.

Utefter Wetterns strand nalkades jag den skogiga gränsen emellan Swea och Göta riken. Det war en afton då jag utför den sköna höjden Fagerlid befann mig på wägen till Wredstorps gästgifwargård. Jag lät wagnen hålla på höjden, för att åt Hindiah wisa det sköna aftonlandskapet. Hastigt framträngde på båda sidor om wägen bewäpnade bönder. Innan jag hunnit öppna munnen till ett ord, war kusken nedryckt från sitt säte och kraftiga näfwar grepo hästarna i betslen.

En man sprang fram och kastade en blick inuti wagnen. Hindiah uppgaf ett rop, icke af förskräckelse, utan af glädje. ”Carlén!” utropade hon.

Jag hade genast anat, att jag här skulle träffa wänner i skogsströfwarne, och jag räckte wänligt handen emot honom. Han blinkade hemlighetsfullt åt mig, lät ett par karlar sätta sig upp i kuskens ställe på kuskbocken och tog sjelf plats inne i wagnen hos oss. Hästarne ilade bort med oss på en afwäg.

Aftonens skuggor sänkte sig allt djupare öfwer den tätnande skogen, wägen blef allt trångare och swårare. Slutligen stannade wi wid foten af en klippa, som icke långt från skogsbrynet emot slätten reste sig jemnhögt med talltopparna, som skymde den. Der stannade wagnen. Wi stego ur. Jag tillsade min hinduiska betjening att icke frukta för någon fara, utan förhålla sig lugnt.

Carlén gick förut för att wisa oss wägen, som wi nu till fots fortsatte inåt de djupa, ihåliga snåren. Besynnerliga ljud, liksom af skarpa, genomträngande hwistlingar, skuro här och der i wåra öron, och de beswarades af Carlén. Öfwer en å ledde en spång, som bewakades af ett par långa bonddrängar, försedda

med bössor och skjutwäskor. De hwiskade med wår ledsagare. Swårast i den allt djupare skymningen, war det att komma öfwer ett kärr, der wi, mellan de gungande tufworna, måste stiga på utlagda smala stänger. Wid grupperna af martallar i kärret, emellan hwilka stängerna ledde, låg wanligen en bewäpnad man, hwilken beswarade Carléns tilltal kort, men bestämdt. Jag insåg snart, att dessa skogsströfware just af sitt lefnadssätt erhållit ett eget, krigisk sätt, hwilket wäl anstod Swenska bonddrängar. Äfwen underrättade mig wår wän, att skogsströfwarnes trupp oupphörligt rekryterades af hemmanssöner, torpare och drängar, hwilka gerna, i synnerhet de tider, då det war smått om arbetsförtjensten, öfwade sig i wapen och förtjente litet på ströftågen mot Ryssarna. Det war ett slags wikingalif till lands, som de förde, och jag fann således redan utbildad den förträffligaste stam, som blott behöfde något utwidgas, till ett äkta guerillakrig.

Slutligen wisade sig på sluttningen af en backe, emellan några björkar, en skogstorpares stuga. Det war der wi skulle finna anföraren, som wi sökte. Det war tyst rundtomkring oss, tills hastigt ett par hundar upphofwo ett häftigt skall. Genast kom en gammal bondqwinna ut ur stugan och såg sig noga omkring. Carlén uppgaf ett eget slags jagtrop; då nickade hon, lockade hundarna till sig och förswann in i den skumma kojan, liksom en skugga i en dunkel graf. Wi följde henne.

I den lilla stugan stod på bordet ett dåligt ljus i en butelj i stället för stake. Wid dess sken sågo wi en man, som lade undan i fönstret ett par pistoler, dem han förmodligen fattat wid hundarnas anskall. Han kom mig till mötes och räckte mig handen.

Med bestörtning betraktade jag mannens ansigte. Jag sökte dragen af wännen Blanche, men de woro rysligt stympade. Pannan war märkt af ärren efter ett par sabelhugg. Det ena ögat hade blifwit utstucket af en kossackpik, och en muskötkula hade borttagit halfwa hakan. Kinderna woro krutstänkta. Hela drägten utmärkte en jägare, wäl försedd med allt, som tillhörde hans ädla yrke – Ryssjagten.

Efter några ögonblicks stumt betraktande, omfamnade wi hwarandra. Han wisste redan förut huru målet för wåra gemensamma sträfwanden war detsamma, fäderneslandets befrielse, och båda woro wi lika beredda att derför offra allt. Wi kände oss båda eldade af den stora tanken, att all sann mensklig bildning måste utgå från en ädel och sjelfständig nationalitet, utwecklas ur och till ett rent och sedligt familjelif, och att derföre ingen skönare werksamhet finnes på jorden, än den att arbeta för fäderneslandet, dess frihet, dess ljus och dess ära. Om målet behöfde wi således icke orda: endast öfwerenskomma om gemensamhet i wåra mått och steg.

Då jag för honom presenterade Hindiah, framträdde hastigt ur den wid första anblicken till utseendet tomma och torftiga sängen, som liknade ett widsträckt skåp, såsom det brukas i torpen, ett skönt, blondlockigt fruntimmershufwud, medan en rund, halfblottad arm stödde sig mot sängkanten.

Sedan Blanche helsat Hindiah, presenterade han sin hustru, den trogna följeslagarinnan i nöd och faror. Blygt drogs det blondlockiga hufwudet, med rodnande kinder, tillbaka. Men sedan i skymningen några lätta rörelser och fraset af siden hörts en minut, hoppade en nymflikt wext, elegant dam, i en slags fantastisk jagtklädning, fram och helsade med finhet och behag.

Hindiah, som länge saknat fruntimmerssällskap, skyndade wid första anblicken att räcka henne sin hand och sluta sig till henne, och då hon, genom Carlén, redan hört Hindiah omtalas, mötte hon henne med den öppnaste och gladaste wänskap.

Snart satte sig den sköna jägarinnan i en annan werksamhet. Ur lönnlådor i wäggarna framtogos ljus och stakar, en snöhwit duk betäckte bordet, en lätt aftonmåltid framkom, enkel men utsökt, och kryddad till och med af några flaskor och glas, hwilkas innehåll röjde, att sjelfwa skogsströfwarnes lif stundom förljufwades af drufwans safter, och att under ytan af torparens armod finare njutningar stundom framsöktes, liksom under farorna af strid och plundring den wilde ströfwaren följdes och belönades af kärleken, kanske så

mycket dyrbarare, som dess fröjder måste stjälas undan från farans och dödens tumlingsplats.

Wi trenne, skalden, jägaren och köpmannen, höllo nu en rådplägning, hwarunder wi satte wåra planer i förbindelse med hwarandra. Jag uppgaf, hwar jag wille anskaffa wapenförråder, och Blanche lofwade att fördela dem i alla de skogiga provinserna. Carlén åtog sig att under wintern anordna en ordentlig sammanswärjning af frihetsälskande och oförskräckta wänner, hwilkas mod och tänkesätt han kände. Jag beslöt att i Stockholm noga utforska Ryssarnas ställning, stridskrafter och planer, samt tillintetgöra, motwerka och förwilla så mycket som möjligt för dem. Derjemte wille jag söka att i alla provinser bilda hemliga föreningar, som på en gång skulle bryta löst emot de Ryska auktoriteterna. Att wi skulle få tid att småningom tillintetgöra de Ryska stridskrafterna, ehuru wi i början icke emot dem kunde uppställa några truppmassor, det hoppades wi, emedan Tollins werksamhet skulle förhindra fienden att sjöwägen komma de sina till hjelp.

Nu tillsade den sköna jägarinnan att måltiden war färdig. Wi bekräftade wår öfwerenskommelse med ett handslag, och tillade endast, att wi skulle hwar för sig werka, så att sambandet af wåra planer endast af oss tre war kändt. Derefter satte wi oss till bords.

Minnet af fordna dagar, af gemensamma strider och fröjder, uppwaknade wid glasens klang. Den sköna Emili, så hette Blanches maka, förhöjde wänskapsfesten med warma sånger, och Hindiah uppstämde äfwen, på Carléns böner, några stycken.

Sedan måltiden war slutad, höjde också wärden sjelf sin stämma och sjöng ett stycke, författadt under striden i Stockholm af Göranson, innan han stupade:

Du måne, som derofwan stilla strider
Och speglar dig i wattnets kalla flod!
Lys nu förtwiflans sista hjeltestrider,
Och du skall spegla dig i Ryssars blod!

Du storm, som stark ur fjellens klyftor ryter,
War du wår stridstrumpet! Din kopparröst
Den wilda slafwens råa högmod bryter,
Men stegrar modets eld i fria bröst.

De Ryska örnar med er brand förkolnen,
Och söndersplittren falskhetens banér,
I himlens blixtar, sofware i molnen!
Uppwaknen fort! Med oss förenen er!

Emili och Hindiah hade, under den korta stund de warit tillsammans, likwäl med den sympati, som är ädla och sina själar egen, fattat för hwarandra en innerlig och, ehuru ögonblickligt uppkommen, likwäl waraktig och trofast wänskap. Då afskedsstunden nu inföll, skiljdes de under tårar. Men wi männer hoppades att åter få möta hwarandra en dag, för fäderneslandet och oss ljusare. Wi hoppades att ännu en gång se hwarandra när befrielsens stora timma slagit.

Blanche och hans maka följde oss båda till wagnarna, och sedan wi der ännu en gång tryckt hwarandra till trofasta hjertan, återwände jag till stora wägen till Stockholm.

3.
Den Sista Striden.

En hämnande gud

Går framåt i slagtningens hotande skrud.

Se, blodfanan swallar!

Hör dödens basun, med förskräckande ljud,

Kring rymderna skallar!

Stagnelius.

Hejda dig, örn, der bland blixtar du far! Se, ödet sin träffande båge spänner!

Ingelman.

Wåren war tidig. Redan i April hade Östersjön afslitit sina isbojor, och de wingade skeppen flögo in i Swenska skärgårdens hamnar, eller ut från hemmets kuster. Äfwen i Sweriges hufwudstad blef det liftigt. Fremmande flaggor utwecklade sina lysande färger på strömmen; men ögat sökte bland dem förgäfwes den blågula, den gamla Swenska. De skepp, som seglade för Swerige, måste bära dess beherrskares, Ryska kejsarens färger.

Den Ryska generalguvernören hade tillställt en lysande fest, för att fira kejsarens födelsedag. Den gynnades af en skön wårdag. På Stockholms ström hade en mängd Ryska örlogskuttrar lagt ut, för att rätt lysande wisa sina röda, blå och hwita wimplar och salutera. Slottet war ståtligt upplyst med färgade lampor och transparenter med kejsarens namnchiffer, Ryska örnar och andra prydnader. Hela staden hade fått befallning att också illuminera wid högtiden.

Jag och Hindiah woro inbjudna om aftonen till en bal på slottet. En mängd borgare och embetsmän hade äfwen fått den nåden att fira den stora dagen. Hela Norrbro och Slottsbacken hwimlade af praktfulla wagnar, rika drägter och en otalig, nyfiken, orolig folkmassa, hwilken dock hölls i ordning af täta patruller till häst och den på flere af stadens torg paraderande garnisonen. Då min wagn långsamt framkördes mellan soldaternas leder och folkets flockar, möttes min blick hastigt af ett blinkande ögonkast af en man, som stod inswept i sin kappa i hopen. Hindiahs öga hade också genast märkt honom. Hon hwiskade till mig: ”det är Carlén, min far!”

Jag beswarade wännens ögonkast med en lätt, knappt märklig nick, och han förswann genast i hwimlet. Men jag kände mig oroad och full af bekymmer. Att wännerna skulle begagna tillfället af folksamlingen till en uppresning, det fann jag likwäl alltför wågadt, innan wi hört något närmare om Tollins ankomst. Han war nödwändig, för att stänga hamnarna och hindra tillförseln för wåra fiender. Men mitt beslut war fattadt, att låta saken hafwa sin gång, ifall den nu skulle börja. Ehuru wi helt och hållet saknade någon bestämd anförare, och ingen annan enhet och plan woro utstakade för alla de krafter, som nu från olika håll skulle sättas i werksamhet, än det gemensamma målet, wågade jag likwäl hoppas på de underwerk, som fosterlandskärleken förmår skapa, och på den anda, hwilken aldrig dröjer att uppenbara sig hos ett ädelt folk, som griper till wapen för sin frihet. Wapen hade jag i tysthet förskaffat åt hela Swenska folket, och ehuru åtskilliga gånger Ryska auktoriteter gjort beslag på partier af gewär, hade likwäl största delen af de uppköpta förråden blifwit så lyckligt lurendrejade in i landet, att ingen kunde hafwa aning derom. Jag war derföre, oaktadt mina bekymmer, full af mod och hopp.

Men då jag skulle åka uppför Slottsbacken, mötte mig ett utomordentligt hwimmel af Ryska officerare och embetsmän, som ilade ned till Skeppsbron. Några af dem, som gjort min bekantskap, helsade ifrigt i förbigående. Äfwen de unga militärer, som wäl förnämligast borde lifwa balen och hålla dansen wid makt, skyndade ned. Jag blef uppmärksam derpå, och frågade slutligen en embetsman, som kom med andan i halsen, hwad som war på färde.

”Hans Majestät Kejsaren sjelf kommer hit!” pustade mannen.

Som blixtar flögo igenom mig en mängd nya föreställningar i anledning af monarkens personliga ankomst. Hwad skulle den hafwa för inflytande på wåra förehafwanden? Åtföljdes han af någon betydligare styrka? och hwad kunde anledningen wara till hans oförmodade närwaro?

Men innan jag hann för mig sjelf utreda alla dessa frågor, fattade jag mitt beslut. Jag tillsade Hindiah att ensam begifwa sig opp på slottet och der uppsöka furstinnan. Endast med swårighet kunde jag sjelf i folkträngseln stiga ur wagnen, sedan jag tillsagt min dotter att lugnt wänta mig. Ehuru orolig, lydde hon likwäl, då hon såg, att min wilja war bestämd.

I det jag begaf mig nedåt Logårdstrappan, träffade jag assessor Nathan. Han helsade wänligt på mig, och då jag bad honom derom, förskaffade han mig beredwilligt rum emellan några embetsmän af sina kamrater.

Jag kastade blickarna utåt den af talrika fartyg beprydda strömmen. Då såg jag huru med pilsnabb fart några ångfartyg ilade fram till oss. Midtibland dem war en praktfull ångfregatt, utstyrd med de rikaste prydnader. Den kejserliga guldgula, med broderadt wapen beprydda flaggan utbredde, i widsträckta fållar, sina silkesglänsande färger öfwer den förgyllda akterspegeln. I samma ögonblick som samtliga ångfartygen stoppade farten och gingo till ankars, steg generalguvernören sjelf om bord på ångfregatten.

Det dröjde en temlig stund, innan den ankomna eskadern låg på den utsedda platsen midtför slottet, derifrån några köpmansfartyg hastigt måste hala undan, sedan de stuckit ut tåg och kettingar, ty att lätta ankar tillät icke tiden. Under denna tid ilade, såsom en löpeld, underrättelsen om kejsarens ankomst genom folkmassorna. Med wild ifwer trängde sig alla ned till bron, för att beskåda den kejserliga landstigningen. Med möda förmådde wakterna hålla tillbaka det påträngande folket.

Slutligen firades en förgylld, kejserlig slup i wattnet. Man såg från ångfregatten några herrar i lysande uniformer nedstiga i densamma. Bland dem igenkände jag general-guvernören. Inom ett par minuter lade slupen till wid trappan. Mitt nyfikna öga sökte nu gestalten af mitt fäderneslands beherrskare och förtryckare, och dröjde forskande på hans anletsdrag. Under en prålig kossackmössa framblixtrade ett par små, skarpa, men mongoliskt sneda ögon. Näsan war kort, och ett par långa, styfwa, utstående mustascher prydde den breda, friska munnen. Han bar en asiatisk kossackdrägt. Det låg i hwarje hans blick och åtbörd något wildt, något befallande, som röjde enwåldsherrskaren och karakteriserade en wilja, som icke war wan att behöfwa gifwa wika för utförandet af sina besynnerligaste infall.

Han såg sig omkring i folkhopen med en uppsyn af sjelfbelåtenhet och förakt, liksom de underkufwades känslor woro honom likgiltiga, blott de wisste att gifwa hwad han fordrade, lydnad. Derefter tog han general-guvernören under armen och båda begåfwo sig, under höga jubelskri af de Ryska lederna, igenom hopen upp till slottet.

Nu lemnade jag min plats, för att infinna mig på slottet. Jag emottogs der med en utmärkelse, som, förmodligen på general-guvernörens befallning, alltid wisades mig alltsedan jag gjorde hans höghet den begärda penninge-försträckningen. Adjutanterne införde mig i danssalongen.

Kejsaren sjelf lät presentera åtskilliga af de unga damerna för sig. Den gamla favoriten, furstinnan, hade han helsat med ett nådigt leende, men derefter icke mera egnat någon serdeles uppmärksamhet. Deremot tycktes äfwen han förundrad att se en Hindostanska här. Då general-guvernören presenterat Hindiah, begynte kejsaren ett samtal med henne, hwarwid han flere gånger röjde öfwerraskning men intresse för hennes frimodiga och öppna uppsyn och swar. Hon wisade ingalunda någon förlägenhet eller undergifwenhet, utan snarare stolthet och trots, och kanske just derigenom fästades kejsarens uppmärksamhet ännu mera.

På en gång befallde kejsaren att balen skulle fortsättas. Sjelf räckte han Hindiah handen till en mazurka. Det war ett eget skådespel att se den höge, sträfwa mongolen i sin tunga, brokiga drägt bredwid den smidiga, i snöhwitt fladdrande musslin draperade Hinduiskan. Mången annan fader skulle antingen med bekymmer eller stolthet betraktat de dansande. Jag, som kände min Hindiahs höga tänkesätt och stora själ, roade mig åt det sällsamma uppträdet.

Men hastigt bemärkte jag i danssalen en besynnerlig rörelse bland åtskillige af de höge officerarne, som begåfwo sig till ett annat rum. Jag ställde mig i dörren, för att gifwa akt på dem. General-guvernören war alldeles bestört och förwirrad. Han lyssnade till en ung, dammig officer, som nyss anländt såsom kurir. Alltmera bleknade de lyssnandes kinder, och generalguvernören förmådde knappt med darrande händer öppna de depescher, som han emottagit. Han öfwerflög dem med ångestfulla blickar.

”Och med denna dödspost måste wi nu oroa hans majestät!” utbrast han och slog sig förtwiflad för pannan. Han besinnade sig några ögonblick, under synbar smärtfull strid inom sig, men fattade derefter hastigt sitt beslut och gick in i danssalen.

Så snart mazurkan war slutad, förde generalguvernören sin kejsare, hwars uppsyn mörknat, i ett annat rum.

Med klappande hjerta wäntade jag, att också wi skulle få någon del af den nyhet, som så betagit de höga. Jag anade att det war något, som rörde wåra hemliga anläggningar, och wände mig just till en af generalerna, som jag sett tala med general-guvernören, för att utforska hwad som war å färde.

Han meddelade mig utan förbehåll den underrättelsen, att ett ångfartyg wisat sig utanför Carlskrona, och med petarder under wattnet spärrat inloppen, så att twenne fregatter och tre bestyckade ångfartyg, som skulle gå ut, blifwit sprängda i luften. Skansarna, som skulle förswara inloppen hade blifwit förstörda af några ohyggliga knallmaschiner, som blifwit ditslungade från det fremmande ångfartyget, och efter denna förstörelse, endast ett par timmars werk, hade ångfartyget åter stuckit ut till sjös och förswunnit.

Så godt jag kunde, låtsade jag wisa bestörtning i stället för glädjefull förkänsla af seger, ehuru jag naturligtwis wisste, att nu hade förlåten uppgått till det stora skådespel, som blodigt och fullt af tårar men äfwen ära, skulle begynna inom fäderneslandet.

Det war liksom om en och samma föreställning, ehuru i helt motsatta meningar, på en gång intagit mig och berättaren. Han satte just ord till min tanke, då han utbrast: ”Han kunde nog wara här lika snart som kurirn!”

Jag studsade.

”Gud beware wår nådige kejsare!” fortfor generalen: ”om sådana afgrundspåfund finnas på sjön, kunna wi omöjligt tillåta hans majestät att på hafwet riskera sitt dyrbara lif.”

Härpå hade jag intet att swara, utan såg mig om efter tillfälle att få bortgå med min dotter. Jag gick in i danssalongen, som hade utsigt genom fönstren åt Norrbro. Jag gick fram till ett fönster.

Bron och torget woro fulla af ett brokigt folkhwimmel, en eljest förtjusande anblick, men nu fördystrad af de glittrande bajonetternas rader, som längst bort i bakgrunden begränsade folkmängden, och genombruten af de talrika patrullernas flockar, som mötande hwarandra röjde sig rum genom det böljande folket på bron.

Ryktet flyger som en löpeld. Inom en fjerdedels timma ilade den stora nyheten ut ibland folkmassorna, och nu gick genom den rörliga strömmen öfwer bron, stormigare än den som forssar under dess hwalf, en dof susning. Det war, som om en underbar ande, wild och widtomfattande, störtat ned öfwer menniskorna. De Swenska ansigtena antogo ett sällsamt, glänsande uttryck. Här och der höjdes Swenska hurrarop. Men hwarhelst ett sorl förnams, dit ilade skaror af bewäpnade. Slutligen skedde arresteringar, och sabelhugg

utdelades. Då upphofwos wilda skri.

Nu återkommo kejsaren och general-guvernören, båda på en gång, och begåfwo sig till ett fönster. Jag såg furst Lwoff blekna, som ett lik, wid den syn som här mötte hans blickar. Äfwen kejsaren tycktes blifwa bestört.

”Lyda eller dö!” röt herrskaren: ”Ingen nåd för upproriska!” Derwid ljungade han en förkrossande blick på sin slaf och wände honom ryggen. Den förkrossade general-guvernören slog sig häftigt för bröstet, bet ihop tänderna och ilade ned, omgifwen af sina adjutanters skara.

Jag tog min dotter under armen, och tillika med en mängd borgare och civila skyndade wi att lemna slottet. Då wi kommo ut på Lejonbacken, skrällde redan gewärssalvor. Folket war i handgemäng med militären. En hastig windfläkt sopade en massa af krutrök öfwer bron och inswepte taflan öfwer densamma i ett ljusblått flor. Efter några ögonblicks öfwerläggning beslöt jag, då jag fann det omöjligt att komma öfwer bron, att försöka smyga mig ned till Myntgatan och der söka en båt för att öfwerfara strömmen.

Men med förskräckelse såg jag just öfwer Mynttorget en massa Ryskt kavalleri framstorma. Skriande gaf folket rum för densamma och trängdes åt båda sidor. Men stränga order hade blifwit gifna och sabelhugg utdelades i förbifarten, så att, der den ridande skaran brutit fram, sårade och döende upphäfde hemska skrän. Men äfwen hämden och förbittringen blandade sina wilda stämmor bland jemmer-ropen. Mellan de sårade och öfwer-ridna reste sig mången som blottade en knif, en huggare eller pistol. Det syntes, att folkmassan war försedd med hemliga wapen.

Emellertid befunno wi, general-guvernörens gäster, oss i en swår ställning, sammanträngda på Lejonbacken, under det slottet kringslöts af de från alla torg anryckande trupperna framför oss, och slottsportarna stängdes bakom oss. Wi stodo, förundrade och bewakade åskådare af det hemska blodbad, som nu begynte på bron. Folket lät der icke utan motstånd sabla sig, och de wilda kossackernas flockar glesnade alltjemt, under det pistolskott knallade och klingor blottades ibland folkmassorna.

Upproret war alltför litet ordnadt, för att hafwa rätt framgång, och, ehuru icke wäntande en sådan wändning af den glada festen, befann sig likwäl hela garnisonen under gewär. Striden, som genast fördes med förbittring och utan skonsamhet, war likwäl snart nog afgjord. Torg och gator rensades af de täta truppmassorna, och inom ett par timmar war folket injagadt i husen. Då ur flera hus skott lossades, begynte Ryssarne att här och der storma en byggning och nedhugga dess innewånare. Likwäl rönte de wid sådana anfall ett starkt motstånd, så att de mången gång måste först flera gånger draga sig tillbaka, innan öfwermakten förmådde tillwinna dem segren.

Då slutligen Gustaf Adolfs torg war rensadt, begåfwo sig flere af oss öfwer bron. Hindiah och jag wille skynda till wår bostad. Wi hoppade och sprungo öfwer och emellan sårade och döende, både Ryssar och Swenskar, på trottoirerna. Men då wi kommo fram till torget, jagade en Rysk styrka efter oss. Flere omkring oss blefwo skjutna. Äfwen fruntimmer i sina baldrägter genomborrades af barbarernas kulor och lemnades af sina flyende anhöriga, eller då de ångestfulla böjde sig ned till sårade eller skjutna fäder och bröder, nedtrampades de af den wilda fienden och nedslogos med gewärskolfwarne. Jag och min dotter, wi kastade oss åt sidan mot teaterhuset. Många togo dit med oss sin tillflykt. En port befanns öppen, och wi inrusade genom densamma.

Härinne befann sig en stor folkmängd. Männerna woro bewäpnade, och bewakade alla ingångar, insläppande alla, som der sökte sin räddning, men med hugg och skott mötande hwarje Ryss, som försökte intränga. Allt war härinne ordnadt, så att jag genast insåg att har måste finnas en befälhafware. Denne wisade sig också samt igenkände och helsade mig genast. Han war en reslig man, med blek uppsyn och skarpa, blå ögon, och jag måste besinna mig, innan jag kunde återkalla de förändrade dragen i mitt minne.

Slutligen igenkände jag i den bleka uppsynen Theodor Sandströms fordom så friska och glada ansigte. Wi hade icke tid att wexla många ord. Endast så mycket erfor jag, att han warit jagad af Ryska polisen men i hemlighet uppehållit sig, under de sistförflutna åren, hos flere wänner, i synnerhet af Bondeståndet. Nu hade han blifwit af wännerna inwigd i wåra planer, och samlade genast en skara under sitt befäl.

Jag åtog mig att leda förswaret af de fönster, som woro belägna utåt strömmen, och skyndade att se till, huru de woro bewakade. Min första blick ditåt mötte en owäntad syn. De Ryska ångfartygen hade lagt sig i en rad emellan Skeppsbron och Skeppsholmen. Örlogsmännen bildade en annan rad på båda sidor om dem. Och en ström af lysande officerare utgjöt sig ifrån slottet, på slupar, emellan fartygen. Jag anade genast att kejsaren icke längre fann sig säker i Stockholm, och att han beslutit att lemna oss; men i stället för att gå om bord på sina skepp, gick han endast öfwer strömmen och förswann bakom Skeppsholmen. I detta ögonblick brakade en förfärlig salva lös från örlogsmännerna. Jag såg ett stort ångfartyg sticka fram längst bort på redden, med den gamla kära Swenska flaggan högt buren öfwer de skyar af rök, som hwälfde sig öfwer dess relingar. Dit war Ryssarnes salva riktad, men ångfartyget wände hastigt till bredsidan, på ett besynnerligt sätt förwarad emot skott, och ur gluggar nära wattenytan strömmade brusande ångor, underliga rörelser skedde, och ned under wattenytan ilade sällsamma machiner.

Jag, som nu wisste hwem wi hade här, afwaktade med klappande hjerta utgången. Den dröjde icke länge att wisa sig. Med ett dån, som om ett härskri af underjordiska jättar frambrustit ur jordens innersta, som om en jordbäfning inträffat, rörde sig strömmen i massor af skum, och wågor sprungo skyhögt, och eldflammor framblixtrade hwirflande ibland skummet. Gnisslande och brakande, så att hörsel och syn nästan förgingos för oss, bröto sig de Ryska skeppen och ångbåtarna i stycken och flögo i tusende spillror omkring rymden. Master, segel, bjelkar, kanoner och stympade menniskor slungades om hwarandra. Det war som om en vulkan i ett ögonblick sökt sig ett utbrott på detta ställe, men också blott ett ögonblick, ty på den fasansfulla förödelsen, så snart de uppkastade spillrorna nedrasat, följde en paus, en lång dödstystnad.

Den upprifna wattenytan jemnade sig åter, och krusade sig sakta och gladt, liksom hade strömmen med tillfredsställelse känt sig lättad från en hatad börda. Endast en qwäfwande lukt af swafwel och underliga gazarter utbredde sig öfwer nejden.

Under den långa pausen gick det Swenska ångfartyget till ankars icke långt från den plats, der Ryska örlogsmännen nyss warit och lemnat efter sig endast de kringströdda spillrorna.

Inom staden blef det också snart en annan rörelse. Ordonnancer och adjutanter flögo gata upp och gata ned. Der en blef skjuten ur ett fönster, ilade tio i hans spår. De Ryska massorna samlade sig allt tätare och större. De ilade alla – ur staden.

Nu insåg jag, att kejsaren beslutit öfwergifwa Stockholm. Den talrika armé han här hade tillsammans af minst 50,000 man skulle på fältet gifwa honom en owillkorlig öfwerwigt öfwer alla de odisciplinerade skaror, som folket kunde uppsätta. Men säkert war det också den oförsonlige enwåldsherrskarens mening att ödelägga Stockholm, till straff för dess uppresning, och denna sin straffdom skulle han lätt kunna utföra förmedelst de fästningar, som beherrskade staden.

Jag hade knappt framställt denna min tanke för Sandström, som war mig närmast till hands, innan batterierna på Mosebacke öppnade en liflig eld på ångfartyget. Men detta rörde sig icke. Efter ett par minuter flög blott ur dess inre en kastad maschin, sällsamt swingande sina kantiga och i de äfwentyrligaste former och utgreningar utböjda hörn, swäfwade öfwer batterierna och nedföll midti fästet. En knall hördes, dof och djup. Den följdes af ett dån som om tusende åskor utbrutit. Krutförrådet antändes inom fästningen, och samma förödelse till lands, som nyss förut till sjös, hade inom några ögonblick fulländat sitt werk, så att ingen lefwande själ mer återstod bland de sprängda batteriernas ruiner.

Men nu behöfdes en gemensam öfwerläggning. Till dess mannen, som herrskade öfwer naturens dolda krafter, uppträdt, kunde saken öfwerlemnas åt sig sjelf: hädanefter fordrade den en bestämd ledning. Jag yttrade det för Sandström, och wi beslöto att samla wåra öfriga wänner. En af kamraterna åtog sig att från ångfartyget hemta Tollin och begaf sig derföre dit i en båt. Wi utsatte Carl den trettondes torg till mötesort. Jag gick att kasta en blick öfwer staden och uppsöka dem, som der kunde befinnas i spetsen för folkskarorna. Sandström åtog sig att, emedan han redan hade en bewäpnad trupp organiserad, följa Ryssarna och rekognoscera deras ställning. Några unga borgare af borgerskapets fordna kavalleri hade satt sig till häst, och infunno sig på torget. De åtogo sig att föra underrättelser om fienden till oss.

Då folket öfwertygat sig, att Ryssarne utrymt staden, begynte det samla sig i allt större skaror på torg och andra platser. De händelsewis sammankomna flockarna walde sig sjelfwa anförare, och då mindre skockar förenade sig, waldes på stället nya, gemensamma befälhafware, oftast personer som förut icke woro på något sätt kända. Så antog allt en organisation af sig sjelf, och den allmänna andan af fosterlandskärlek yttrade sig just uti försakelse af de förut utmärktas egen ärelystnad för den ädlare driften att blott uträtta allt som man förmådde för det gemensamma målet. Det war folket sjelft, som framstod i sin helhet och storhet, medan individerna alltmera förswunno och blefwo obetydliga ibland mängden.

På Carl den trettondes torg samlade sig isynnerhet stora folkskaror. Derifrån kunde man se utåt strömmen: och der hade wi, som hittills underhållit det djerfwa företagets utweckling och mognad, öfwerenskommit att det gemensamma beslutet skulle fattas. Dit wäntades ock underrättelserna om Kejsarens ytterligare tilltag med sin armé.

Under tiden tilldrogo sig på Norrbro och Gustaf Adolfs torg, der frihetsstriden först begynte, uppträden af en annan art. Många qwinnor, äfwen förnäma fruntimmer, sökte de sina, som stupat eller blifwit sårade under den första orediga striden. Äfwen Hindiah, som hittills troget följt mina steg, kände sig fattad af den ädla driften, som förnämligast tillhör hennes kön, att bistå och läka de sårade. Medan jag från trottoiren såg mig omkring, knäböjde hon och förband med den hennes mödernefolk medfödda skicklighet en sårad man, som låg wid mina fötter. Jag igenkände Herr Hjerta, då han slog upp ögat, och kastade en sansad blick omkring sig. Han war nu urståndsatt att deltaga i striden, men hans förmåga att anordna blef på ett annat sätt tagen i anspråk. Han erbjöd sig att genast öppna hela sitt hus såsom en tillflyktsort för de sårade. Ryssarne hade bortfört de fleste läkare ur staden; men jag kastade en blick på Hindiah.

”Min dotter!” sade jag: ”nu är den stora dagen inne. Äfwen du måste nu werka för wårt fädernesland! Följ wår sårade wän hem, och upptag och läk alla sårade som kunna skaffas undan! Tillsäg alla qwinnor, i fosterlandets namn, att de bistå dig.”

”Fader!” utbrast hon: ”will du då lemna mig? skall jag kunna wara lugn, då du är ensam bland farorna?”

”Hindiah!” swarade jag: ”wårt lif är icke i wår egen hand! Låtom oss frimodigt hoppas och werka det bästa wi förmå och förstå. Segren har Gud gifwit i wåra händer! Men skulle mitt lif behöfwa uppoffras, så tillhör det fäderneslandet. Sök då upp din fader, mitt barn, och sedan du uppfyllt din sista pligt mot den, som älskat dig mest af allt på jorden, näst fäderneslandet, återwänd med min sista helsning till din moder! Gud ware med dig, min Hindiah!”

Hon tryckte sig bedjande till mitt bröst; men då hon i mitt öga läste mitt fasta beslut, kysste hon blott, med en blick af den innerligaste ömhet och undergifwenhet, min hand och tog den sårade under armen.

Jag kände mig nu mera lugn öfwer hennes öde och återwände till den utsatta mötesplatsen, medan hon långsamt, stödjande den förbundne, wandrade öfwer bron till hans hus.

Wid stranden af Carl den trettondes torg infunno sig efterhand alla, som hade något inflytande på det

wakande folket. Dalman, med flere embetsmän af patriotiska tänkesätt, borgare, afskedade militärer, författare, personer af alla stånd men med fosterländskt lågande hjertan samlades. Slutligen kom också båten från ångfartyget.

Flere landsmän, som under de förflutna åren wistats i fremmande länder, beträdde åter, jublande af aningsfull segerglädje, den älskade fosterjorden. Tollin gick i spetsen för dem och på hans höga panna och mustaschbeskuggade läppar hwilade uttrycket af tillfredsställelse med den lyckliga utgången. Bland dem, som följde honom, war Arwidsson, Sonen i Örnskog, som han kallade sig, en oförsonlig Rysshatare, som endast med möda undkommit Ryssarnas förföljelser äfwen utrikes.

Jag såg mig om efter Carlén och frågade alla bekanta, om de icke sett honom. Man swarade att han just nu kom med hela den yngre delen af stadens manskap, som han samlat och bewäpnat. Wi förnummo en sång, som den wäldiga ynglingaskaran uppstämde, då den, i täta leder, tågade öfwer torget. Orden till densamma hade Carlén författat, och boktryckaren Thomson hade midtunder striden låtit trycka och utdela dem. Den herrliga melodien war densamma, som under namn Marseillerhymnen fordom eldade Frankrikes ungdom till de odödliga striderna för frihet och ära:

Stridssång.

Framåt – att följa denna stämma,
Som GUD i swenska hjertan wäckt!
Framåt till fejd, den makt att hämma,
Som mot all frihet dolken sträckt!
Ej wackle wi bland röda morden,
Ty fram går strid med mannamod:
De fallne bröders spillda blod
Om hämd anropar oss ur jorden.
Wi segra eller dö –
Wår död är lif ändå:
Med rosor skall den swenska mö
Till wåra grafwar gå.

Se, bröder! Denna wilda skara
Till nya offer redo står;
Den kan ej spenabarnet spara
Och ej förstå en moders tår.
Skall Muskoviten längre kryssa
Kring gamla Manhems fria strand,
Och i wårt eget fosterland
Barbaren wåra tärnor kyssa?
Wi segra eller dö –
Wår död är lif ändå:
Med rosor skall den swenska mö
Till wåra grafwar gå.

Den man ej blekna kan af häpnad,
Som fäder haft i Narvas slag.
Hwar arm är stark, till frihet wäpnad –
Det gryr till hämdens swurna dag.
Oss jord och himlar samfäldt mana
Att wåldets hydra göra stum:

Ej köpta själar finna rum
Kring Sweas blåa lejonfana.
Wi segra eller dö –
Wår död är lif ändå:
Med rosor skall den swenska mö
Till wåra grafwar gå.

Till fejd då upp, i Sweas söner,
Att sista striden kämpa ut!
I blodig segertinning kröner
Den tappres dag sitt helga slut.
En ed till den, som striden hwälfwer,
Att manligt stå till sista man,
Att swärdet förr ej hwila kan,
Än det i Ryssens hjertblod skälfwer!
Wi segra eller dö –
Wår död är lif ändå:
Med rosor skall den swenska mö
Till wåra grafwar gå.

Framåt – hör Götha lejon ryter,
Och skallet rullar berg från berg!
Med jernfast ram det bojan bryter:
Det slumrat nog i benen merg.

Framåt – se upp i högblå fjerran,
Bland Carlawagnens gyllne bloss
Den Tolfte Carl mildt helsar oss –
Framåt till strid! Med oss är Herran.
Wi segra eller dö –
Wår död är lif ändå:
Med rosor skall den swenska mö
Till wåra grafwar gå.

Medan ynglingarne tågade förbi, infann sig Carlén wid den grupp, som wi bildade nedwid stranden. Till oss slöto sig äfwen från landsorterna flera bekanta, som jag knappast wågat wänta att de redan skulle kunna wara här. Men det war såsom om den gemensamma andan i ett ögonblick fattat alla sinnen och blåst dem tillsammans.

På löddriga hästar sprängde nu de ridande borgrarne till oss och underrättade, att kejsaren tagit en koncentrerad ställning just på Ladugårdsgärdet. Det talrika artilleriet formerade fruktanswärda batterier på höjderna, medan dalarna och slätten stodo fullpackade med infanterimassor. Kavalleriet, i sällskap med små fördelningar af jägare, bildade en stark förpost-linie emellan Ladugårdlands- och Roslagstullarne. Denna sammanträngda ställning kunde en så stor armé icke länge bibehålla; det tycktes derföre klart, att kejsaren måste wänta en katastrof, innan han företog något widare egentligt.

Efter ett ungefärligt öfwerslag, utgjorde alla bewäpnade, som wi hade tillsammans, på sin höjd 30,000 man, således icke stort mer än hälften till antalet emot den talrika Ryska krigarskaran. De massor, som i landsorterna reste sig, måste först rensa sina hembygder, innan de kunde komma oss till hjelp. Wi borde sålunda till en början gå försigtigt till wäga, för att icke genast tillintetgöras af öfwermakten. Men å andra sidan måste wi begagna den hänryckning, den segeraning, som intagit alla Swenska sinnen. Den nywäckta

känslan af befrielse och frihet behöfde gifwa sig luft för att känna sin egen kraft. Wi måste strida.

Wårt beslut blef att intaga en linie långsutefter de så kallade Tyskbagare-bergen, midtemot Ryssarna, emellan de båda nämnda tullarna. Wi hade ett obetydligt artilleri och intet kavalleri, men wåra massor till fots woro eldade af ett sannt hjeltemod. Det war således med bajonetter och lansar, som wi borde afgöra striden. Wi beslöto att, hwarhelst det gällde handgemäng, genast utan omswep rusa på fienden och med beslutsamma bajonettanfall kasta honom tillbaka.

Under det de föreslagna dispositionerna gjordes, beslöts, att de Ryska fästningswerken inom hufwudstaden skulle uppfordras och, om de icke genast uppgåfwos, hotas med samma förfärliga öde, som tillintetgjort Mosebacke. Åtföljda af trumslagare och flockar af manskap, begåfwo sig wännerna till hwar sitt fäste. Skansen på observatoriibacken uppgafs genast åt Dalman, emedan Ryssarne derifrån sett hela det förfärliga skådespelet på strömmen. Carlén begaf sig, med en utwald skara af ynglingar, till Ladugårdslandstorget, der kanonerna från den fordna kyrkans öfre hwalf woro riktade emot husen. Ännu hade ingen eld derifrån begynt, och äfwen detta fäste uppgafs genast utan något i alla fall onyttigt motstånd. Besättningen fick fritt aftåg till kejsaren, sedan den aflemnat wapnen.

Men aftonens skuggor nedstego småningom för att gömma både wåra och fiendernas rörelser. Jag fick mig hastigt en häst och begaf mig till Roslagstullen, för att der öfwerse ställningen. Det war redan skumt, då jag upphann höjden wid Albano. Der war en wakteld upptänd af de wåra, och en betydlig styrka, anförd af Sturtzenbecher, också en förföljd litteratör, hade lägrat sig omkring densamma. Bland hans följeslagare befann sig författaren Palmaer från Östergötland, med en skara skogs-ströfware derifrån. Jag begaf mig till anföraren. En bonddräng till häst ankom nu i fyrsprång från Kräftriket och medförde ett bref till honom. Han emottog det med glädje.

Så snart han läst det, underrättade han mig, att en af wännerna, skalden kapten Ridderstad, i spetsen för Roslagens hela allmoge war i antågande och redan befann sig wid Ålkistan. Hans stridskrafter utgjorde nästan lika mycket, som wi förut hade tillsammans. Om wi äfwen hunnit afwakta allmogens ankomst från Södermanland, som wäl icke kunde dröja mer än ett par dagar, skulle wi redan till antalet warit fienderna mycket öfwerlägsna. Emellertid stegrades nu betydligt wåra förhoppningar.

Jag ämnade att här afbida Ridderstads ankomst och derefter begifwa mig till Ladugårdslandstullen, der Sandström förde befälet. Då wisade sig hastigt på wägen en liten skara till häst. Främst red, på en snöhwit springare, en swartklädd yngling. Han kom skyndsamt fram till waktelden. Wid hans åsyn reste sig manskapet med glad bestörtning. De fleste igenkände honom genast och beswarade helsningen med ett hurrarop.

Men han winkade att de skulle wara tysta, betraktade de bewäpnade med en wänlig blick och befallte dem rycka längre fram till korswägen wid Kräftriket. Hans befallning werkställdes genast, och han ilade bort, åtföljd af sina ridande följeslagare. Endast en af dessa stannade ett ögonblick för att räcka mig handen. Det war Blanche. ”Det går herrligt!” hwiskade han. ”Wi hafwe betydliga stridskrafter i grannskapet och den unge har goda anlag till anförare!”

”War det han?” frågade jag med ökad förwåning.

Blanche nickade och ilade efter de bortridande.

Men jag återwände också till Ladugårdslandet för att der se ställningen. Att det följande dagen skulle blifwa en hufwudbatalj, det war klart, äfwensom att wännerna warit långt werksammare och förberedt oändligt mera än jag wågat hoppas.

Då jag ankom till Ladugårdslandstorget, uppfylldt af bewäpnade, war det redan mörkt. Men ett par bekanta, som igenkänt mig wid skenet af en lykta, tillsade mig att skynda till kyrkan. Jag efterkom denna begäran.

Under Ryska tiden, medan helgedomen anwändes till det profana ändamålet, hade grofwa pelare blifwit uppförda inuti kyrkan. Dessa uppburo trossbottnarna, på hwilka kanonerna woro uppställda. Kyrkfönstren hade blifwit igenmurade, och endast kanongluggar lemnade i stället. Den understa wåningen, närmast öfwer de fordna grafwarna, der de döda måst lemna rum för dödens förfärligaste skördemedel, krutförrådet, bestod af ett widsträckt, lågt hwalf. Der hade nu några matta lampor blifwit upptända. Wid det röda, flämtande skenet såg jag en skara af hundrade män samlade omkring Carlén. De buro alla en blank, skarpslipad sabel i handen, men ingen war försedd med slida: det tycktes som deras klingor icke wille weta af någon hwila. På deras ansigten bodde uttrycket af ett djupt allwar, ett oryggligt mod.

Carlén hade hållit ett lågande tal till ”den heliga skaran”, så kallade han den, och just då jag inträdde, sänkte sig alla högtidligt på knä. En kort tystnad, en andaktsfull, inträffade. Derefter höjdes i lampskenet de skarpa klingorna, återspeglande dess matta, blodröda strålar. Männerna inwigde sig åt hämden och döden, och en doft frammumlad ed att fullborda sitt förfärliga wärf hördes brusa från deras läppar.

Nu uppreste sig hela den heliga skaran. Männerna omfamnade hwarandra, och ordnade sig i leder. Då Carlén igenkände mig, tryckte han mig till sitt bröst och hwiskade i mitt öra en afskedshelsning till Hindiah.

Jag kände, att det war ett afsked för ewigt, som den warme skalden tog af mig, men afskedssmärtan i mitt hjerta war blandad med den stolta tillfredsställelsen öfwer den odödliga ära, som war för hans ädla ande mera wärd än lifwet. Jag tryckte innerligt den wänskapsfulla handen.

I detta ögonblick förenade sig de manliga rösterna till en högtidlig kör, i hwilken jag igenkände skaldens ord och anda:

Den heliga skarans sång.

Wi sågo från flammande öster en syn:

Der kom öfwer wågen, i slingriga ringar,
En hungrande örn, som en stormblixt i skyn,
När friden stod stilla med nedfällda wingar.
Den roflystne nedslog i swanornas bo
Och spände i snöhwita brösten sin klo.

Den synen wi sågo – och än wi den se.

Men se den med bäfwan, det båtar oss föga!
Den blåögda Swea med hopp börjar le
Och spejar i Russias listiga öga.
Hon blottar, ungdomlig och eldig och warm,
Det hämnande stål, som hon gömt wid sin barm.

Ej längre wi töfwe! I dödskämpar, opp

Att slagta det rofdjur, som mördade friden!
De stupades wålnader hwiska oss hopp
Om segrande fröjd i den heliga striden.
Ty timman är slagen. Och qwällsolens rund
Beseglar med blod wårt inwigda förbund.

Du, gyllene flamma, som dröjande står

Och blickar till afsked från älskade dalar,
Sjunk ned i wårt bröst – och släck ut denna tår,
Som sorgligt om saknad i dödstimman talar!
Men bär, när du åter mot wännerna ler,
En helsning från oss, som ej mera du ser!

Nu, edswurne bröder, med jorden och Gud

Wår räkning är skrifwen: wi gå till de döde.
Se, natten belyser i stjernerik skrud
Den heliga skarans oryggliga öde!
Wi tigande ila i skuggornas famn –
Framåt, i den ewige Hämnarens namn!

Så snart de sista tonerna af sången dött hän ibland de doft återskallande grifterna under kyrkan, satte sig den heliga skaran i rörelse, och aftågade, under djup tystnad, bortåt Djurgården.

Jag steg åter till häst, för att underrätta mig om ställningen i det inre af staden, samt tillika i förbigående se till min dotter; men i detsamma såg jag Tollin komma öfwer torget. Han befann sig i spetsen för en hel hop manskap, som buro stora, öfwertäckta bårar.

Jag skyndade honom till mötes. ”Har du några nya maschiner, som du will anwända?” frågade jag.

”Ja”, swarade han: ”jag will wisa, att kraften af menniskomassor är ringa emot elementernas. Jag hoppas att, så snart morgondagens ljus blir tillräckligt, mina rullande eldbollar skola plöja breda wägar igenom de Ryska massorna. Wi behöfwa icke frukta för wår underlägsenhet i manskap. Om blott wår anförare will tillstänga alla undanflykter för fienden, och han icke genast lägger ner wapen och ger sig fången, skall han snart wara tillintetgjord.”

Wårt samtal afbröts af en artillerisalva. ”Kejsaren gör en nattlig storm på oss!” utbrast jag.

Tollin såg sig omkring. ”Före dager wågar jag icke anwända mina eldbollar”, sade han: ”de äro alltför förödelsefulla, för att utsläppas i natten, der man icke kan beräkna deras wäg. Men låt säga till, att folket icke onödigtwis uppoffrar sig i den nattliga striden. Låt Ryssarna tåga in i staden. De skola icke wara herrar öfwer den längre, än det är mörkt. Jag måste föra mina farliga maschiner om bord igen, eljest kunde wåra egna lida lika mycket som fienden. Eller”, tillade han efter ett ögonblicks besinning, ”om jag skulle intaga Ladugårdslandskyrkan och förwara dem der?”

”Den skall genast öppnas för dig!” utbrast jag: ”låt bära dit dina maschiner! Jag skall rida dit förut och säga till att man lemnar dig lokalen!”

Så snart jag fullgjort detta, ilade jag till tullen, för att der taga en öfwersigt af wår ställning. Jag fann nu, att kejsaren icke lät storma staden, utan endast under natten wille oroa wåra poster. Inga truppmassor anryckte, utan elden hade blifwit öppnad af ett batteri på temligt afstånd, just emot husen närmast tullen.

Jag frågade efter befälhafwaren, och fann honom på en liten bergshöjd till wenster, utanför tullen. Från denna punkt sågo wi ut öfwer den widsträckta slätten, der de ofantliga fiendtliga massorna, slutna omkring sin kejsare, betäcktes af nattens mörker. På en gång dödens tjenare och dödens inwigda offer, tillbragte den största delen af dem troligen sin sista natt lefwande på Sweriges jord. Med den gryende morgonen skulle en ewig natt hölja dem, och deras tysta rum blifwa djupt i den Swenska jordens sköte.

Så tänkte jag, och denna stora tanke qwäfde bekymren i min själ. Jag kunde icke skilja mig från den dunkla taflan, det af kanonernas blixtar och wakteldarnas flammor afbrutna midnattsmörkret, hwarunder striden

endast fördes på afstånd och utan serdeles werkan på de stridande. Jag såg förberedelserna tagas till morgondagens afgörande timmar, och mitt hjerta slog stolt, då jag mellan wåra egna wakteldar ett par gånger såg en ilande skymt af den swartklädda ynglingen och hans snöhwita springare. Jag kände att segren war på wår, på frihetskämparnas, på fosterlandets sida.

Min tanke följde den heliga skaran på dess nattliga tåg. Tigande fortsatte dödskämparne sin gång förbi Rosendal, förbi Djurgårdsbrunn. En stark Rysk förpost låg der; men som en stormblixt rusade skaran fram och Ryssarna hade icke ens hunnit uppställa sina leder, innan de nedhöggos af de skarpa klingorna. Öfwer de nedhuggna flögo hieltarne med förökad fart. De togo af wägen inåt gärdet, till Drottningberget. Der war kejsarens högqwarter. Emellan massor af hwilande fiender, som icke wäntade något anfall på denna punkt, ilade den lilla skaran, tyst men bestänkt af blod, ty hwarhelst en post öppnade sin mun, hwarhelst ett skott knallade i natten, och kunnat wäcka alltförmycket oro och larm bland Ryssarna, der utbreddes genast dödens tystnad af den heliga skarans sablar. Ingenting kunde uppehålla dess stormfart.

Wid foten af Drottningberget lågo på marken, hwilande på sina gewär, det kejserliga gardets krigwanda bataljoner. De rusade upp och slöto sina leder. Men med ohejdadt lopp frambröto de inwigda. Många stupade för bajonetterna, men de återstående höggo sig rum och bröto igenom. Nu samlade sig de öfwerraskade Ryska skarorna och förföljde dem. Men omkring tjugu lyckades att intränga i den kejserliga paviljongen, som war upplyst af sina skimrande ljuskronor. De kammarherrar och adjutanter, som omgåfwo monarken lågo inom några ögonblick simmande i sitt blod, och en Swensk krigares fasta hand grep sjelfherrskaren i bröstet.

”Kejsare!” sade en; ”skrif befallning åt dina härar att owillkorligt och i detta ögonblick lemna wårt land, om du will lefwa ännu en enda minut.”

Den förskräckte monarken kastade ångestfulla blickar omkring sig. ”Ja! – ja!” – stammade han: ”Men skona mitt lif! – Jag skrifwer allt hwad j wiljen!”

I detta ögonblick inbröto de kejserliga grenadiererna i paviljongen, men en af de Swenske hjeltarne ropade: ”Tillbaka, så wida er kejsares lif är er kärt!”

Sablarna blixtrade öfwer kejsarens hufwud. De Ryske krigarne stannade.

Kejsaren talade ifrigt: ”Wiljen j mörda er kejsare? Jag går gerna in på edra fordringar. Hwar äro mina skrifdon?”

Han satte sig wid bordet, der skrifdonen stodo. Swenskarne slöto sig tätt omkring honom. Han skref, och dödstystnad rådde. Då yttrade en Rysk officer, som ibland grenadiererna åskådade uppträdet, några ord på sitt språk.

Hastigt blickade kejsaren upp, och ett besynnerligt leende swäfwade öfwer hans läppar.

Carlén hade märkt det. ”Bröder!” sade han, ”wi blifwa bedragne! Jag hatar dig icke, du Rysslands herrskare, men jag wet att i ditt Ryska hjerta bo endast hämd och straff, men aldrig försoning och nåd. Du skulle aldrig kunna förlåta wårt folk och oss hwad wi gjort. Derföre måste du dö, du mitt fosterlands dödsfiende! Jag tror att endast med ditt blod kunne wi köpa wår befrielse. Wi hafwa inwigt oss åt döden. Du skall följa oss!”

Wid dessa ord ryckte han till sig en pistol, som låg på bordet, den ångestfullt lyssnande kejsaren böjde sig hastigt ned, men skottet knallade och den mördande kulan sprängde monarkens hufwudskål och trängde djupt i hans innersta.

Utan en enda ryckning nedsjönk den döde mellan Swenskarnes fötter. Ryssarna uppgåfwo ett skri af raseri

och fasa. En salva lossades på de dödswigde; men innan de stupade, föllo ännu en mängd fiender för deras skarpa swärd.

Underrättelsen om detta förfärliga uppträde utspriddes hastigt i Ryska hären, men till oss kom den först efteråt. Då morgonens strålar upplyste nejden, gjorde wi oss färdiga till striden. Wåra skaror ordnades, wåra krigsmaschiner anlände, men fiendernas hela hållning röjde oreda och bestörtning. Då rullade, såsom en doft mullrande åska, ett hurrarop långsutåt den Swenska linien, alla tryckte sina wapen till modfulla bröst, en afskedstanke flög hem till älskade och anhöriga, eller hän till ärofullt stupade kamrater, och med segerdån hördes den Swenska lösen från wåra kanoner börja wår sista strid.

Pris: 40 skill. B:ko.
